

Integrace sluchově handicapovaných do společnosti

Ivana Boukalová

Bakalářská práce
2008

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav zdravotnických studií

akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivana BOUKALOVÁ**

Studijní program: **B 5341 Ošetrovatelství**

Studijní obor: **Všeobecná sestra**

Téma práce: **Integrace sluchově handicapovaných do společnosti**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části práce:

Prostudovat odbornou literaturu a příslušné právní předpisy k dané problematice

Definovat základní pojmy, typologii sluchových vad, sběr informací o historii vzdělávání, způsobech komunikace sluchově handicapovaných a způsobech komunikace s nimi

Definovat možnosti integrace sluchově handicapovaných do společnosti

Formulovat hlavní cíle a hypotézy bakalářské práce

Zpracování praktické části práce:

Sestavit dotazník k dané problematice zaměřený na integraci sluchově handicapovaných do společnosti

Realizovat dotazníkovou metodu s využitelností dostupných statistických údajů

Analyzovat a zpracovat získaná data

Vyhodnotit hypotézy

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ŠEDIVÁ, Z. Psychologie sluchově postižených ve školní praxi. Praha: Septima, 2006. ISBN 80-7216-232-2.

PULDA, M. Jak žít se sluchovou vadou. 1. vydání. Brno: IDVPZ, 1996. ISBN 80-7013-226-4.

HRUBÝ, J. Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1. díl. 2. vydání. Praha: Septima, 1999. ISBN 80-7216-096-6.

HRUBÝ, J. Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2. díl. 1. vydání. Praha: Septima, 1998. ISBN 80-7216-075-3.

SLOWÍK, J. Speciální pedagogika. 1. vydání. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.

VÍTKOVÁ, M. Integrativní speciální pedagogika - integrace školní a sociální. 2. vydání. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

JESENSKÝ, J. Andragogika a gerontogogika handicapovaných. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-823-9.

KŘIVOHLAVÝ, J. Psychologie zdraví. 2. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-774-4.

KŘIVOHLAVÝ, J. Psychologie nemoci. 1. vydání. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0179-0.

NOVOSAD, L. Základy speciálního poradenství. 2. vydání. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7367-174-3.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Gabriela Šilháková**
Ústav zdravotnických studií

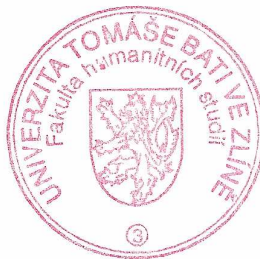
Datum zadání bakalářské práce: **31. ledna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. května 2008**

Ve Zlíně dne 31. ledna 2008

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

MUDr. František Grossmann, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Bakalářská práce, pod názvem Integrace sluchově handicapovaných do společnosti, je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V teoretické části se zaměřuji na vysvětlení základních pojmů, které se vztahují k problematice sluchově handicapovaných, anatomii a fyziologii sluchového aparátu a klasifikaci sluchového postižení. Dále věnuji pozornost historii vzdělávání, komunikačním systémům, zásadám v přístupu k neslyšícím a problematice související s integrací. V poslední kapitole uvádím přehled jednotlivých forem sociální pomoci ze strany státu a seznam organizací, které se věnují problematice sluchově handicapovaných občanů.

V praktické části prostřednictvím dotazníku zjišťuji, do jaké míry jsou sluchově handicapovaní spoluobčané integrováni a jak jsou s možnostmi integrace spokojeni.

Klíčová slova: integrace, handicap, sluchová vada, speciální pedagogika, komunikační systémy, rodina, výchova, vzdělávání, pracovní uplatnění, sociální pomoc

ABSTRACT

This bachelor work called Integration of auditory handicapped into the society is divided into two parts – a theoretical part and a practical part. In the theoretical part I focus on explanation of basic constructs which relate to problems of auditory handicapped, anatomy and physiology of auditory apparatus and classification of hearing impairment. I focus on history of education, on communications systems, on principles of approaching to deaf and on dilemma related to integration, too. In the last chapter I show a summary of particular sort of social help coming from state and a list of organizations attending to auditory handicapped inhabitants.

In the practical part I recognize by the medium of the answer sheet, how much auditory handicapped are integrated and to what degree they are satisfied with the integration possibilities.

Keywords: integration, handicap, hearing infirmity, special pedagogy, communications systems, family, upbringing, education, working assert, social help

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a vyznačila jsem veškeré použité prameny a literaturu.

Ve Zlíně dne 30.5.2008

.....

„Slepota odděluje člověka od věcí, hluchota od lidí“

(Helena Kellerová, světoznámá hluchoslepá Američanka)

Děkuji Mgr. Gabriele Šilhákové za trpělivost, odborné vedení a poskytnutí cenných rad a informací o daném tématu. Mé díky patří také pracovníkům a klientům Poradenského centra pro neslyšící a nedoslýchavé v Kroměříži a ČUN ve Zlíně, kteří mi umožnili realizaci průzkumného šetření. Děkuji své rodině, která mi byla oporou, a všem, kteří se jakýmkoliv způsobem podíleli na zpracování mé bakalářské práce.

Ve Zlíně dne 30.5.2008

.....

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ZÁKLADNÍ POJMY	11
1.1 VADA, PORUCHA, DEFEKT, POSTIŽENÍ, ZNEVÝHODNĚNÍ.....	11
1.2 INTEGRACE.....	11
1.3 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA	12
1.4 SURDOPEDIE.....	12
1.5 ZDRAVÍ, NEMOC	12
2 ANATOMIE A FYZIOLOGIE SLUCHOVÉHO APARÁTU	14
2.1 ZEVNÍ UCHO	14
2.2 STŘEDNÍ UCHO	14
2.3 VNITŘNÍ UCHO.....	14
2.4 SLUCHOVÁ DRÁHA	15
3 KLASIFIKACE SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH	16
3.1 TYPY SLUCHOVÝCH VAD	17
3.1.1 Převodní porucha sluchu (konduktivní)	18
3.1.2 Percepční porucha sluchu (vnímací)	18
3.1.3 Smíšené poruchy	18
3.1.4 Hluchoslepota.....	18
4 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH	20
4.1 STAROVĚK.....	20
4.2 16. A 17. STOLETÍ.....	20
4.3 18. A 19. STOLETÍ.....	21
4.4 SOUČASNOST.....	22
4.4.1 Historie vzdělávání sluchově postižených u nás	23
5 DOROZUMÍVACÍ PROSTŘEDKY SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH	24
5.1 MLUVENÍ.....	24
5.2 ČESKÝ ZNAKOVÝ JAZYK.....	25
5.3 UMĚLÉ POSUNKOVÉ KÓDY	25
5.3.1 Fonemické posunkové kódy	25
5.3.2 Prstová abeceda	26
5.3.3 Znaková čeština.....	26
5.4 VZDĚLÁVACÍ METODY	26
5.4.1 Orální metoda.....	26
5.4.2 Bilingvální metoda	27
5.4.3 Totální komunikace.....	27

6	ZÁSADY V PŘÍSTUPU K SLUCHOVĚ POSTIŽENÝM	28
7	INTEGRACE SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH DO SPOLEČNOSTI.....	29
7.1	RODINA SLUCHOVĚ POSTIŽENÉHO	29
7.2	VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÉHO	30
7.3	PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÉHO	31
8	STÁT A JEHO POMOC	32
8.1	MIMOŘÁDNÉ VÝHODY PRO TĚŽCE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ OBČANY.....	32
8.1.1.	Jednorázové peněžité příspěvky na opatření zvláštních pomůcek	33
8.2	ORGANIZACE A CENTRA PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ OBČANY	35
8.2.1	Česká unie neslyšících.....	35
8.2.2	Další regionální organizace pro sluchově postižené	37
II	PRAKTICKÁ ČÁST	40
9	VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH ANALÝZA	41
9.1	CÍLE VÝZKUMU	41
9.2	STANOVENÍ HYPOTÉZ	41
9.3	POUŽITÁ VÝZKUMNÁ METODA.....	42
9.3.1	Dotazník	42
9.3.2	Popis výzkumu	43
9.4	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	44
9.5	VYHODNOCENÍ STANOVENÝCH HYPOTÉZ	71
	ZÁVĚR	75
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	78
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	81
	SEZNAM TABULEK.....	82
	SEZNAM GRAFŮ	83
	SEZNAM PŘÍLOH.....	84

ÚVOD

Po celém světě, tedy i ve Zlínském kraji, žijí postižení občané, jimž nebyla dopřána smyslová funkce, která je pro ostatní tak samozřejmá. Jsou to lidé, kteří mají různým způsobem narušený sluch a díky svému handicapu se necítí být plnohodnotnými členy společnosti. Aby se cítili lépe, je zapotřebí, abychom jim věnovali dostatečnou pozornost a intenzivně se zabývali touto problematikou.

Když jsem během pročitání seznamu témat bakalářských prací uviděla téma Integrace sluchově handicapovaných do společnosti, bylo mi jasné, že o této problematice chci psát. Poprvé jsem se setkala se sluchově handicapovanými osobami na střední škole díky mé třídní učitelce, která spolupracovala s Poradenským centrem pro neslyšící a nedoslýchavé v Kroměříži. Vzpomněla jsem si, jak jsme pro ně pořádali sportovní a společenské akce a oni zase na oplátku pro nás. Z počátku mezi námi byly mírné obavy – nevěděli jsme, jak se k sobě chovat, jak spolu komunikovat, ale postupem času, jak jsme se vzájemně poznávali, tyto obavy zmizely a stali se z nás přátelé. Na základě svých zkušeností mohu říci, že osoby se sluchovým handicapem mají stejné potřeby jako my, pouze je v důsledku svého postižení nemohou uspokojovat běžným způsobem, a měli bychom jim proto pomáhat a brát je jako rovnocenné partnery.

Prostřednictvím této práce bych chtěla zmapovat situaci v oblasti integrace, protože si myslím, že je v určitých směrech stále nedostačující. Je smutné, že se ještě v dnešní době najdou lidé, kteří pohlížejí na sluchově handicapované jako na osoby zvláštní a méněcenné.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

V této kapitole bych Vás chtěla seznámit se základními pojmy, které se vztahují k problematice sluchově handicapovaných. Znalost těchto pojmů přispívá k lepšímu a správnému pochopení problematiky a umožňuje nám lépe se v ní orientovat.

1.1 Vada, porucha, defekt, postižení, znevýhodnění

Předmětem studia speciální pedagogiky je člověk, u kterého se vyskytuje určitá porucha nebo vada a tudíž ho považujeme za jedince postiženého neboli handicapovaného. K tomu, abychom tyto pojmy správně definovali, použijeme Mezinárodní klasifikaci vad, postižení a handicapů ICDH (WHO, 1980).

Vada, porucha, defekt (impairment) je narušení (abnormalita) psychické, anatomické či fyziologické struktury nebo funkce. (Slowík, 2007, str. 26)

Postižení (disability) znamená omezení nebo ztrátu schopností vykonávat činnost způsobem nebo v rozsahu, který je pro člověka považován za normální. (Slowík, 2007, str. 27)

Znevýhodnění (handicap) se projevuje jako omezení vyplývající pro jedince z jeho vady nebo postižení, které ztěžuje nebo znemožňuje, aby naplnil roli, která je pro něj (s přihlédnutím k jeho věku, pohlaví a sociálním či kulturním činitelům) normální. (Slowík, 2007, str. 27)

1.2 Integrace

Ve speciální pedagogice je tento pojem chápán jako vytváření společenství, jehož součástí jsou jak zdraví, tak i postižení jedinci, kteří jsou rovnoprávnými členy. Integrace může probíhat v nejrůznějších oblastech: **sociální integrace** – rovnoprávné začleňování minoritní skupiny do společenské většiny, **školská integrace** – zařazení zdravotně postižených žáků do školského systému (běžné třídy nebo speciální třídy v běžných školách), **pracovní integrace** – zaměstnávání znevýhodněných osob a **společenská integrace** – pomoc osobám s handicapem žít nezávislý život.

Opakem integrace je *segregace* – handicapovaní se strání společností, izolují se a nemají zájem o navazování kontaktů s majoritní skupinou obyvatel. [16, 19]

1.3 Speciální pedagogika

Speciální pedagogika je disciplína, která se zaměřuje na znevýhodněné jedince a věnuje se jejich výchově, vzdělání a celkovému osobnostnímu rozvoji. Středem zájmu speciální pedagogiky není daná vada a postižení, ale člověk, jehož život je právě znevýhodněný poruchou. Z tohoto důvodu se řadí mezi humanitní vědy. Je považována za relativně mladou disciplínu, která se zaměřuje na všechny věkové kategorie bez rozdílu. O vývoj speciální pedagogiky se zasloužil především profesor Miloš Slovák, který se stal prvním vedoucím katedry speciální pedagogiky na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a je také autorem koncepce rozdělení speciální pedagogiky na jednotlivé oblasti. [16]

1.4 Surdopedie

Surdopedie je samostatná disciplína speciální pedagogiky, která se v roce 1983 oddělila od logopedie. Její náplní je pomáhat lidem s handicapem v oblasti socializace, výchovy, vzdělávání, pracovní a společenské rovině. Je zaměřena na osoby, které trpí narušením, poruchou nebo absencí slyšení a z tohoto důvodu je narušena jejich komunikace.

Surdopedie úzce spolupracuje s psychologií, sociologií, pedagogickými disciplínami (psychopedie, somatopedie, tyflogedie) a medicínskými disciplínami (pediatrie, ORL, foniatricie).

Jejím cílem je, aby sluchově handicapovaný dosáhl nejvyšší úrovně socializace. [13]

1.5 Zdraví, nemoc

Zdraví je podle WHO (*Světová zdravotnická organizace*), 1980 definováno jako: „**Stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody, ne pouze nepřítomnost nemoci nebo vady**“. Tato definice je nejčastěji používána nejen z toho důvodu, že je jednoduchá, stručná a tedy se lehce zapamatuje, ale také proto, že na zdraví pohlíží jako na pozitivum a má tedy motivační charakter.

Existuje spousta dalších definic zdraví, kterými se nám autoři snaží upřesnit, co zdraví znamená a co je jeho podstatou. Každá definice má své klady i zápory a záleží pouze na nás, která je nám nejbližší a kterou budeme používat.

Zdraví je dar, na který by měl mít každý právo – bohužel tomu tak někdy není. Slouží jako prostředek, který nám pomáhá k dosažení hodnot, které jsou v našem životě prioritní. Když je člověk zdravý, má neomezené možnosti a svůj život může žít naplno a kvalitně. Musíme mít však na vědomí, že je nutné o sebe pečovat a dodržovat zásady správného životního stylu, které nám pomohou udržet si zdraví. Faktory, jako jsou životní prostředí, nezdravé potraviny a nedostatek sportu na naše tělo působí negativně a jejich výsledkem je nemoc, během které se tělo snaží nabýt zpět svoji ztracenou rovnováhu. [7]

Nemoc je podle Slovníku spisovné češtiny definována jako „**porucha zdraví**“. Člověk pociťuje nemoc jako zdravotní nepohodu, kterou vnímá fyzicky i psychicky. Může se projevit např. bolestí, nevolností, únavou nebo nezájmem o okolí. Nemoc také omezuje sociální stránku života a znemožňuje tak plnění úkolů, které si člověk naplánoval. Z počátku se snaží člověk vyléčit sám doma, pokud se ale zdravotní stav nelepší, je přinucen zajít k lékaři a přenechat léčbu odborníkovi – stáváme se pacienty.

Každá osoba vnímá nemoc jinak – záleží to na individuálních zvláštěnostech jedince. Důležitou roli v tom hraje také to, o jakou nemoc se jedná, zda – li je to běžné onemocnění nebo závažná choroba, která vyžaduje dlouhodobou léčbu a jsou zde rizika komplikací a trvalé invalidity.

Jedinou účinnou metodou, jak se vyvarovat nemoci, je prevence. [8]

2 ANATOMIE A FYZIOLOGIE SLUCHOVÉHO APARÁTU

Sluch se řadí mezi nejdůležitější smysly, které nám pomáhají získávat informace z prostředí a tím nám umožňují rozvoj myšlení a řeči. Vyvíjí se již v prenatálním období. Za zmínku stojí také to, že sluchové ústrojí je ústrojím rovnováhy. Ucho je složitý orgán, jehož hlavní funkce spočívá v přijímání zvukových signálů. Zvuky z okolního prostředí mají různou frekvenci a amplitudu a prostorem se šíří jako zvukové vlnění. Aby člověk slyšel, musí zvuk projít všemi třemi částmi, ze kterých se sluchové ústrojí skládá: zevní, střední a vnitřní ucho.

2.1 Zevní ucho

Zevní ucho se skládá z ušního boltce a zevního zvukovodu. Zachycuje a usměrňuje zvukové vlny. **Ušní boltce** má zakřivený tvar, chrupavčitý podklad a jeho spodní část vybíhá v prokrvený lalůček. Boltce je potažený jemnou kůží. **Zevní zvukovod** je dlouhá, esovitě zahnutá trubice, která měří 2,5 cm. Přenáší zvukové vlny do středního ucha. Ústí zvukovodu je chráněno chlupy, uvnitř jsou mazové žlázy, které produkují ušní maz. Na konci je uzavřeno bubínkem, který tvoří přechod mezi zevním a středním uchem. [13, 14, 15]

2.2 Střední ucho

Střední ucho tvoří: bubínek, středoušní dutina, Eustachova trubice a sluchové kůstky. **Bubínek** je vazivová blána vtažená dovnitř ucha, která předává zvuky do středního ucha. **Středoušní dutina** je spojena s nosohltanem pomocí **Eustachovy trubice**, která zajišťuje vyrovnávání tlaku ve středoušní dutině s okolním atmosférickým tlakem. **Sluchové kůstky** – kladívko, kovadlinka a třmínek jsou spojeny pohyblivými klouby a tvoří převodní aparát. Rukojeť kladívka je připojena k bubínku, na ní navazuje kovadlinka a ta je spojena s třmínkem. Přenos zvuku spočívá v tom, že kůstky se rozechvějí a poslední třmínek předává kmity do vnitřního ucha. [13, 14, 15]

2.3 Vnitřní ucho

Vnitřní ucho je tvořeno systémem chodbiček (labyrintem) a díky svému tvaru se nazývá hlemýžď, který je vyplněný tekutinou (edolymfou). Je uloženo ve spánkové kosti. Má dvě části: sluchovou (sluchovým orgánem je hlemýžď, ve kterém je uložen Cortiho orgán) a

rovnovážnou (skládá se ze tří polokruhovitých kanálků – řídí pohyb hlavy a dvou váčků – řídí polohy a postoje těla). [13, 14, 15]

2.4 Sluchová dráha

Zvuk z prostředí je přenášen ve formě vln o různé frekvenci. Frekvence těchto vln jsou určovány výškou tónu zvuku. Zvukové vlny vedou přes zevní zvukovod, kde jsou převedeny do středního ucha, které se skládá z ušního bubínku a třech malých kostí – kladívko, kovádlínka, třmínek. Tato část ucha slouží jako zesilovací systém. Střední ucho vyrovnává ztracenou intenzitu zvuku. Zvuk se přenáší do vnitřního ucha, které se nazývá kochlea, ve kterém je tekutina. Tekutina rozpojuje tektonální membránu, vibrace zase sluchové buňky, které stimulují sluchový nerv. Sluchový nerv je odpovědný za přenos zvuku do sluchového centra v mozku. Takto vytvořený zvuk je poslán do vyšších center pro odpověď. [25]

3 KLASIFIKACE SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH

Za sluchově postižené jsou označováni jedinci, kteří mají určitou poruchu nebo vadu sluchu. Oni sami se však tomuto označení brání a raději používají termíny neslyšící nebo nedoslýchaví, neboť slovo postižení vyvolává ve společnosti představu o určité méněcennosti a neschopnosti. Tuto skutečnost nezmění ani fakt, že termíny nejsou identické. Podle zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, se za neslyšící považují pouze osoby, které ohluchly ještě před rozvojem mluvené řeči a velikost a charakter jejich vady sluchu neumožňuje plnohodnotný rozvoj mluvené řeči, a dále osoby později ohluchlé a nedoslýchavé, které považují znakovou řeč za svou primární formu komunikace. Mezi sluchově postižené zařazujeme osoby:

- **nedoslýchavé** – nedoslýchavost je částečná ztráta sluchu, která je vrozená nebo získaná a způsobuje tak opožděný nebo omezený vývoj mluvené řeči. Nedoslýchavost se může projevat v několika stupních – od velmi těžké, přes těžkou, střední až po lehkou.
- **ohluchlé** – ohluchlostí se rozumí ztráta sluchu, ke které došlo až po částečném nebo úplném rozvoji řeči. Díky logopedické péči lze však řeč kvalitně udržet v co nejsrozumitelnější podobě.
- **hluché (neslyšící)** – hluchota je ztráta sluchu, která je vrozená nebo k ní dochází ve velmi časném věku dítěte. Člověk, který je hluchý, neslyší zvuk ani s největším zesílením.
- **se zbytky sluchu** – jedinec, který má neúplnou ztrátu sluchu, ke které došlo vrozeně nebo získaně a projevuje se absencí mluvené řeči nebo opožděným vývojem mluvené řeči.
- **kulturní menšinu Neslyšících** – do této skupiny se řadí jedinci sluchově postižení, kteří používají znakový jazyk a považují se proto za jazykovou a kulturní menšinu. V této menšině jedince spojují stejné problémy, historie a osudy.
- **hluchoslepé** – jedinci, kteří mají kombinaci zrakové a sluchové vady. Tito lidé potřebují speciální přístup, neboť mají zcela odlišné problémy. Smyslem pro komunikaci se stává pouze hmat.

- **šelestáře** – do této skupiny patří jedinci, kteří mají specifickou vadu sluchu – ušní hluky nebo šelesty. Tato vada se velmi obtížně léčí, vzniká spontánně, nedá se vůlí ovlivnit a může dovést člověka až k sebevraždě.
- **rodiče sluchově postižených dětí** – zařazení rodičů sluchově postižených dětí je velmi netradiční, přesto je zde oprávněně, protože být rodičem postiženého dítěte je postižením samo o sobě – život rodiny je zcela změněn. [2, 16]

3.1 Typy sluchových vad

Vady sluchu dělíme *podle místa vzniku poškození* na dvě základní skupiny:

- **centrální poruchy** – poškození vzniká v mozgovém centru
- **periferní poruchy** – poškození vzniká v zevním, středním nebo vnitřním uchu; tyto poruchy dále dělíme na převodní poruchu, percepční poruchu a smíšené poruchy

Z hlediska *doby vzniku* rozdělujeme sluchové vady na **vrozené** a **získané**, přičemž získané mohou vznikat časně – řeč nebyla plně vyvinuta nebo později – v době, kdy už je řeč rozvinuta. Podle *etiologie* rozdělujeme **organové** postižení a **funkční** postižení. Dále se může vyskytnout i tzv. **sluchová vada nepoznaná**. Jedná se o spíše menší sluchovou vadu, kterou okolí neregistruje. Jedinec na zvuky ani slova nereaguje přesně ani pravidelně, naslouchání i mluvení ho více namáhá, než je obvyklé. Slova slyší špatně a z toho důvodu je také špatně vyslovuje. Tato vada může být hodnocena jako porucha výslovnosti, dysfázie nebo porucha intelektu. Dále klasifikujeme sluchové postižení z hlediska *stupně (intenzity)* sluchové ztráty:

0 dB – 25 dB	normální sluch
26 dB – 40 dB	lehká nedoslýchavost
41 dB – 55 dB	střední nedoslýchavost
56 dB – 70 dB	středně těžká vada sluchu
71 dB – 90 dB	těžká vada sluchu
91 dB – více dB	velmi závažné poškození sluchu, hluchota [3, 9, 16]

3.1.1 Převodní porucha sluchu (konduktivní)

Tato porucha sluchu vzniká v důsledku narušení převodu zvukových kmitů do hlemýžďe. Poruchy jsou lokalizovány ve středním uchu, neznamenaají úplnou ztrátu sluchu, ale zpravidla jde o nedoslýchavost. Jejich výskyt je poměrně častý a lze je kompenzovat pomocí elektronických sluchadel. Na vzniku těchto poruch se nejčastěji podílí: deformity zevního nebo středního ucha, záněty zevního zvukovodu, ucpání zevního zvukovodu, zánět středního ucha, přerušování řetězu středoušních kůstek a otoskleróza. Je zde omezeno slyšení hlubokých tónů a jedinec je také ochuzen o melodii a přízvuk. [3, 9, 16]

3.1.2 Percepční porucha sluchu (vnímání)

K této poruše dochází v případě, kdy zvuky převedené k sluchové části labyrintu s Cortiho orgánem jsou vnímány nedostatečně nebo vůbec. Poruchy jsou lokalizovány ve vnitřním uchu a způsobují mnohem závažnější problémy než vady převodní. Příčinou může být dědičná porucha sluchu, zánět mozkových blan, zánět středního ucha, infekce jako jsou spalničky, spála, úrazy hlavy i příliš vysoká hladina zvuku. Je zde omezeno vnímání vysokých tónů a rozlišování výšky tónů. Hlasy jsou méně zřetelné, jsou podobné jedna druhé. Hlubší tóny jsou zřetelnější. Kompenzace těchto vad pomocí sluchadel nemá příliš velký efekt.

[3, 9, 16]

3.1.3 Smíšené poruchy

Smíšené poruchy jsou vyjádřeny těžkostmi obou předchozích vad: co se týká kvantity - jedinec slyší málo, co se týká kvality – jedinec slyší špatně. [16]

3.1.4 Hluchoslepota

O hluchoslepotě mluvíme tehdy, když dojde k poškození sluchu i zraku současně. Může být vrozená nebo získaná. Tato porucha vyžaduje individuální přístupy k postiženým, neboť způsobuje jedinci značné potíže se vzděláním, výchovou, pracovním uplatněním, získáváním informací, ale také i v oblasti psychické a sociální. Na vzniku hluchoslepoty se podílí mnoho faktorů, mezi nejčastější se řadí: dědičnost, virové i nevirové infekce, traumata hlavy, zarděnky v období gravidity, cytomegalovirus, bakteriální meningitidy, mozkové nádory atd. Vyskytují se ale i případy, kdy příčinu hluchoslepoty nelze zjistit. Důležitým prvkem v péči o hluchoslepoté jedince je včasná diagnostika vady. U hluchosle-

pých dochází k poruše vývoje sociálně-emocionálních a psychomotorických schopností, je zde omezený rozvoj poznání a omezení řečové komunikace i komunikace pomocí znakového jazyka. Proto se u hluchoslepoty často setkáváme se zvláštními dorozumívacími systémy: **Lormova abeceda** (dlaňová abeceda, kdy jednotlivé doteky odpovídají určitým písmenům; je vhodná pro prakticky hluchoslepé osoby), **daktylotika do dlaně** (prstová abeceda je značena do dlaně hluchoslepého) a **TADOMA** (hluchoslepý má položenou ruku na tváři osoby, která mluví a jedinec tak prsty vnímá pohyby hrdla, rtů a tváře). Pro osoby, které jsou postižené hluchoslepotou, je oficiálně zavedena identifikační symbolika – **červenobílá hůl**. [3, 9, 16]

4 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH

Vzdělávání sluchově handicapovaných prošlo svým vývojem, který z počátku nebyl vůbec lehký. Postoj společnosti ke sluchově postiženým se v jednotlivých zemích a obdobích měnil, přesto však z počátku převažoval názor, že jsou to osoby méněcenné, zvláštní, pro společnost neperspektivní a tudíž by jim mělo být odepřeno právo na vzdělávání a někdy se i objevil názor, že nemají právo žít. Fyziologií sluchu a jeho poruchami se již zabýval **Hippokrates** (460 – 377 př.n.l.), který si také všimnul, že mají výrazný vliv na artikulaci řeči. V dobách, kdy nebylo vyžadováno vzdělání, se lidé s poruchami sluchu mohli uplatnit v nejrůznějších řemeslech, protože jim stačilo dorozumívání pomocí posunkové řeči a vzdělání nepotřebovali. Vzdělávání neslyšících začalo být naléhavé až tehdy, když byla požadována znalost čtení a psaní.

4.1 Starověk

Ve starověku bylo poskytováno vzdělávání dětem v rodinném kruhu, které spočívalo v tom, že děti napodobovali své rodiče. To platilo jak pro zdravé, tak i pro postižené děti. Pro ty však bylo období starověku velmi kruté – v Řecku a Římě bylo pravidlem, že dítě, které bylo na první pohled defektní se ihned po narození usmrtilo a děti, u kterých bylo prokázáno že neslyší, byli v šesti letech odejmuti rodičům a taktéž byli usmrceni.

V tomto období se také objevuje důležitá postava, která se začala zabývat problémem hluchoněmoty. Je to **Aristoteles** (384 – 322 př.n.l.), který reagoval na názory lidí, kteří si mysleli, že neslyšící lidé nemohou mluvit. Tuto domněnku chtěl vyvrátit svou teorií, ve které hlásá, že lidé hlas určitě mají, pouze neumějí mluvit (vyslovovat). Jeho teorie byla ale nepochopena a měla spíše záporný efekt, protože význam slova neslyšící znamená v řeckých slovech také hloupý a neslyšící byli srovnáváni s mentálně postiženými, tedy nevzdělatelnými. Důsledkem toho bylo, že až do 16. století se nikdo nepokoušel o vzdělávání neslyšících. Z velké části se na tom podílela i katolická církev, která považovala Aristotelovy výroky za autoritu, o kterých se nesmí pochybovat. [2]

4.2 16. a 17. století

16. století je považováno za období, ve kterém se začínají objevovat počátky skutečného vzdělávání neslyšících. Mýtus o neslyšících, který vyřknul Aristoteles, vyvrátil až rene-

sanční učenec **Rudolf Agricola** svým prohlášením, že k myšlení není potřeba slyšet slova – neslyšící dokáže rozumět tomu, co je napsáno a umí písemně vyjadřovat i své myšlenky.

V tomto století byla také založena škola pro neslyšící v klášteře sv. Salvátora, o kterou se zasloužil benediktinský mnich **Pedro Ponce de Leon** a je považován za prvního skutečného učitele neslyšících. Vzdělání bylo poskytováno pro žáky z bohatých rodin. Hlavní metodou výuky bylo obkreslování písmen a vyslovování jednotlivých hlásek na rtech. Cílem jeho výuky bylo ovládnutí jak mluvené řeči, tak i psaného jazyka; odezírání nevyužíval. Byl přesvědčen, že vzdělání neslyšících se dosáhne formou používání znaků.

Přesto, že se objevují školy pro neslyšící, stále převládá vyučování v domácnostech.

17. století je charakteristické tím, že se začíná využívat prstová abeceda a odezírání, jako nová metoda komunikace. Myšlenkou vzdělávat neslyšící se začíná zabývat stále více osob. O prstové abecedě a odezírání se zmiňuje **Juan Martin Pablo Bonet** ve dvoudílné knize „Zjednodušení zvuků a umění naučit němé mluvit“. Zde popisuje fonetické kvality písmen abecedy a tím se snaží zjednodušit vyslovování psaného textu. Zabývá se také odezíráním a prstovou abecedou - doporučuje, aby se ji naučili všichni blízcí neslyšícího.

O odezírání se konkrétně zajímal **John Bulwer** (anglický lékař), který napsal v roce 1644 dvojdílnou knihu „Chirologia a Chironomia“. Chirologie znamená podle Bulwera prstová abeceda a chironomie znaková řeč.

Vzdělání neslyšících považoval za nutnost také **George Dalgarno**, který prosazoval psaní a čtení. Vymyslel vlastní originální prstovou abecedu – rukavice, na které byly napsány písmena a na ty se ukazovalo.

V 17. století se začíná stávat učitelství povoláním – způsob, jak si vydělávat na živobytí. Jednotliví učitelé se začínají předhánět v tom, který je lepší a má více žáků, a proto tají své metody výuky. Jediný, kdo otevřeně popsal své metody byl **Johann Konrad Amman**, který je taktéž považován za zakladatele oralismu. Jako první popsal použití logopedického zrcadla v praxi. [2]

4.3 18. a 19. století

Mezi historické osobnosti **18. století**, které se zabývali vzděláváním neslyšících patří **Jacobo Rodríguez Pereira**, který při výuce využíval jednoruční prstovou abecedu, která ne-

odpovídala písmenům, ale fonémům a také využíval znaky a odhmatávání hlasivek. Při výuce nedoslýchavých využíval sluchový trénink. Své metody výuky tajil, a proto nikdo nenavázal na jeho práci.

Nejvýraznější osobou ve vzdělávání neslyšících je francouzský osvícenec **Abbé Charles Michel de l'Épée**. V Paříži roku 1770 založil první školu pro neslyšící, kde bylo poskytováno bezplatně a systematicky vzdělávání. Jeho snahou bylo, aby se manuální abecedu učili děti už od útlého věku a dále propagoval odezírání. Za jeho největší úspěch je považováno to, že se zasloužil o uznání znakového jazyka jako přirozeného jazyka neslyšících, který bude sloužit jako prostředek k vypěstování gramotnosti neslyšících a k zaopatření cesty k nezávislému životnímu stylu. Vzdělávání poskytoval co největšímu počtu neslyšících a své metody otevřeně popisoval. Výuka pomocí znakového jazyka, prstové abecedy a písma dostala název „*Francouzská metoda*“.

V tom samém období vyučoval v Německu **Samuel Heinicke**, který naopak byl zastáncem orální metody – umět číst a psát nebylo pro něj prioritou. Tak vznikla „*Německá metoda*“.

Přelom 18. a 19. století je obdobím, kdy začalo vznikat tzv. státní školství. Dříve vzniklé školy byly buď soukromé nebo církevní.

V **19. století** začínají v Evropě vznikat nejrůznější školy a ústavy pro neslyšící. V Německu se **Johann Baptista Graser** pokoušel integrovat neslyšící žáky do běžných škol formou vytvořením speciálních tříd, ve kterých budou vyučovat pouze učitelé s kvalifikovaným vzděláním. První speciální třída byla otevřena v roce 1821, ale Graserova myšlenka integrace ztroskotala.

Toto období nezaznamenalo žádný rozvoj. Docházelo ke konfliktu mezi orální a manuální metodou. Tyto rozpory vyvrcholily v roce 1880, kdy byl svolán **Milánský kongres** učitelů neslyšících a ty rozhodly o tom, která metoda je prioritní. Výsledkem hlasování byla metoda orální. Bohužel toto rozhodnutí bylo pro neslyšící nešťastné. [2, 11]

4.4 Současnost

Pro děti sluchově postižené znamená nástup do školy velký krok – zažívají novou situaci. Vhodné zařízení pro výuku vybírá Speciální pedagogické centrum (SPC) na základě pedagogicko-psychologického vyšetření a na základě dohody s rodiči. V současnosti se upřed-

nostňuje vzdělávání ve školách běžného typu mezi nepostiženými žáky. Zatím se jen zřídka setkáváme s tím, že dítě má s sebou ve škole tlumočníka nebo osobního asistenta.

Existuje také možnost vzdělávání ve školách pro sluchově postižené. Zde probíhá výuka v mikrotřídách (8-10 žáků), mají speciálně upravené učební osnovy a vyučují je speciální pedagogové. Pro takto handicapované jedince u nás existují následné instituce: mateřská škola pro sluchově postižené, základní škola pro sluchově postižené, střední škola pro sluchově postižené (učiliště, gymnázia, odborné školy) a vysoké školy, které jsou připraveni poskytnout vzdělání handicapovaným. [16, 18]

4.4.1 Historie vzdělávání sluchově postižených u nás

Nejvýraznější událostí, která ovlivnila vývoj vzdělávání, bylo založení **Ústavu pro hluchoněmé** v Praze v roce 1786. Zde využívali jak prstovou abecedu a znaky, tak i mluvenou řeč. Na jeho rozkvětu měl velkou zásluhu Václav Frost, kdy jeho metoda výuky dostala název „Frostova kombinovaná metoda“. Ústavy postupně vznikaly i ve městech, jako jsou Brno, Litoměřice, České Budějovice atd. V Brně vznikl **Moravskoslezský ústav pro hluchoněmé** v roce 1832. Další důležitou událostí bylo založení Federace rodičů a přátel sluchově postižených v Praze, ke kterému došlo po roce 1989 – členové se zasloužili o spoustu úprav a výhod pro osoby s postižením sluchu. [2]

5 DOROZUMÍVACÍ PROSTŘEDKY SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH

Komunikace neslyšících je úzce spojena s prvními začátky systematického vzdělávání. Začaly vznikat první ústavy pro hluchoněmé, ve kterých docházelo k soustředování těchto jedinců do větších skupin (komunit) a to je nutilo k tomu, aby mezi sebou komunikovali.

Komunikační metody nejsou jednotné (univerzální) pro každého sluchově postiženého. Důležitou roli v tom hraje, zda se jedná o postiženého s vrozenou nebo získanou vadou sluchu. Při sluchovém postižení dochází k tomu, že je opožděno myšlení, logické uvažování, řeč a jedinec tak není schopen úplně a správně pochopit danou situaci. Je proto nutné zvolit takovou techniku komunikace, která bude pro jedince nejpřijatelnější. V této situaci by nám měli být nápomocni jak psychologové, tak i logopedi, foniatři a speciální pedagogové.

„Komunikaci lze definovat jako interakci mezi jednotlivci téhož druhu, při které jsou sdělovány a přijímány informace.“ (Holeček, 2003, str. 226) Můžeme jí rozdělit na verbální a nonverbální. U **verbální komunikace** je základním prvkem slovo, které může být mluvené nebo psané. Dále se při této komunikaci zaměřujeme na paralingvistické projevy, mezi které řadíme: hlasitost, výšku tónu, rychlost a plynulost, intonaci a melodii, frázování. **Nonverbální komunikace** je taková, kdy kromě řeči používáme i jiné prostředky – výrazy obličeje, gesta, doteky, postoje, pohyby, pohledy, úprava zevnějšku. [1]

5.1 Mluvení

Základem pro vývoj řeči je rozhovor, který vede k vzájemnému porozumění. Dítě se naučí mluvit tím způsobem, že opakovaně napodobuje zvuky z okolí. Neslyšící dítě tuto možnost nemá, jeho řeč se proto dále nerozvíjí a postupně ustává i jeho žvatlání. V tomto případě má nezastupitelnou roli logoped, který se zaměřuje na uměle vytvořenou řeč. U nedoslýchavých koriguje pouze výslovnost hlásek a jedinci tak začnou mluvit téměř ve stejné době jako slyšící. U osob s těžkými vadami sluchu, které vnímají zvuk, ale řeči nerozumí, je z velké části řeč uměle vytvořená. Totálně neslyšící jsou odkázáni na odhmatávání hlasivek a jejich výslovnost je stále upravována. Dítě dovede rozumět slovům rychleji, když jsou zároveň spojovány se znaky.

Odlišnou formou dorozumívání je **odezírání**, kdy sluchově postižený vnímá řeč pomocí očního kontaktu. Všimá si mimiky obličeje, pohybů rtů a gestikulace. Ne však všechny

osoby jsou schopny odezírat – závisí to na jejich individuálních vlastnostech a zajištění vhodných podmínek pro odezírání (vnější i vnitřní podmínky). Mezi vnitřní podmínky se řadí: celkový stav organismu, schopnost zaměřit pozornost a dobré paměťové schopnosti, úroveň dorozumívacích schopností, dostatečná slovní zásoba, věk aj. Vnější podmínky jdou za určitých okolností ovlivnit, řadíme mezi ně: osvětlení místnosti, navázání dobrého osobního kontaktu (předem sdělit téma hovoru), odstranění hluku, vzdálenost osob při komunikaci (nedoslýchaví – 1 – 1,5 metru; těžce neslyšící – 4 metry), způsob výslovnosti (zřetelně vyslovovat, volnější tempo, kratší věty mezi kterými se dělají krátké pomlky). [2, 19]

5.2 Český znakový jazyk

Český znakový jazyk je považován za národní znakový jazyk, který neslyšící používají mezi sebou pouze v případě, že nejsou v jejich přítomnosti žádné slyšící osoby. Tento jazyk má svou gramatiku, která se neshoduje s gramatikou češtiny. Je tak propracovaná, že zaručuje 100% pochopení sdělovaného obsahu. Má svůj slovník znaků, které jsou standardní, přesto se, tak jako v běžné češtině, liší podle oblastí. Znakový jazyk je tak plnohodnotný, že jím lze vyjádřit úplně všechno.

Při znakování používají neslyšící současně pohyby rukou a nejrůznější grimasy, které znamenají to stejné, jako pro slyšící paralingvistické projevy. Z tohoto důvodu nemohou neslyšící při znakování mluvit. Stále dochází ke vzniku nových slov, nejčastěji přejímáním z jiných jazyků, a tím je znakový jazyk dále rozvíjen. [2]

5.3 Umělé posunkové kódy

5.3.1 Fonemické posunkové kódy

Fonemické posunkové kódy se řadí mezi vizuální systémy, které usnadňují neslyšícím odezírání. Princip této metody spočívá v tom, že slyšící mluví a současně ukazuje v blízkosti úst uměle vytvořené značky, které charakterizují jednotlivé hlásky. Nejznámějšími metodami jsou „Forchhammerova metoda“, „Mund – Hand systém“ a „Cued Speech“. [2]

5.3.2 Prstová abeceda

Prstová abeceda (daktylotika) je dalším druhem posunkových kódů, se znakovým jazykem přímo nesouvisí. Je charakterizována jako soubor standardně dohodnutých znaků pro jednotlivá písmena abecedy. Může být jednoruční – písmena jsou ukazována pouze jednou rukou, nebo dvojruční – písmena jsou ukazována oběma rukama. Abecedu tvoří 27 znaků, které odpovídají hláskám a dále obsahuje znaky pro čárky a háčky.

Při této metodě je důležité postavení rukou a lokalizace znaku. Může se jednat o stabilní postavení (znak je umístěn na obličeji, hrudníku), při nesprávném umístění se význam mění nebo ztrácí. Při volném umístění můžeme vytvářet znaky kdekoliv a význam se nezmění.

Základní znalosti prstové abecedy by měli mít všichni, kteří spolupracují s neslyšícími. [2]

5.3.3 Znaková čeština

Znaková čeština slouží jako pomůcka k lepší komunikaci mezi slyšícími a neslyšícími. Principem této metody je, že se ústy zřetelně vyslovuje česká věta a k jednotlivým slovům se přiřazují konkrétní znaky. Snahou je doslovně přeložit všechny slova a věty. Neslyšící ji mezi sebou nepoužívají, protože jí špatně rozumějí. Dobře jí rozumí pouze osoby nedoslýchavé a nebo neslyšící, kteří umí dokonale odezírat. Tuto metodu vytvořili slyšící. [2]

5.4 Vzdělávací metody

5.4.1 Orální metoda

Snahou orální metody je vyřadit veškeré posunky z komunikace a používat pouze mluvenou řeč. Tato metoda však není vhodná pro všechny sluchově postižené. Metodu mohou využívat pouze osoby, které jsou schopny dobře odezírat nebo mají srozumitelný řečový projev – jsou to tedy osoby nedoslýchavé nebo postlingválně neslyšící, kteří mají základy řečového projevu. Pro totálně neslyšící je metoda naprosto nevhodná a z toho důvodu se moc nepoužívá. Existují tři druhy orální metody:

- *unisenzorický; sluchově slovní přístup*: při komunikaci dovoluje využívat pouze sluch
- *multisenzorický; aurálně – orální přístup*: využívá jak sluch, tak i odezírání

- **čistá orální metoda:** zaměřuje se pouze na nácvik řeči a odezírání, nedovoluje žádné posunky

Jediná výhoda spočívá v tom, že se osoba učí jazyk, který používají slyšící, a z toho důvodu se může lépe začlenit do společnosti. [2, 18]

5.4.2 Bilingvální metoda

Bilingvismus znamená to, že neslyšící zná a používá jak znakový, tak i mluvený jazyk, kterým mluví okolní společnost. Prioritou je však znalost znakového jazyka, který je považován za jejich mateřský. Znalost jazyka okolní společnosti představuje až druhé místo.

Schopnost komunikovat dvěma jazyky znamená pro neslyšící obrovskou výhodu, protože se jen s minimálními problémy dokážou dorozumívat se slyšící komunitou. [2, 18]

5.4.3 Totální komunikace

Totální komunikace patří mezi nejrozšířenější a nejlepší metody při vzdělávání neslyšících. Zdůrazňuje, že neslyšící má mít možnost využívat takové komunikační prostředky, které jsou pro něj nejvhodnější a nejpřijatelnější. Cílem je zařadit do komunikace sluchové, manuální a orální způsoby. Výsledkem pak bude lepší a efektivnější komunikace mezi sluchově postiženými a slyšícími, ale i mezi neslyšícími vzájemně.

Zakladatelem této metody je pravděpodobně R. Holcomb. K jejímu rozvoji došlo v osmdesátých a devadesátých letech minulého století. [2, 18]

6 ZÁSADY V PŘÍSTUPU K SLUCHOVĚ POSTIŽENÝM

K tomu, aby komunikace mezi slyšícím a neslyšícím probíhala bez problémů, je nutné dodržovat několik předepsaných pravidel. Při jejich dodržení dosáhneme toho, že sdělované informace budou pochopeny v plném rozsahu a nedojde tak ke komunikačním šumům.

Je důležité si uvědomit, že sluchově postižení mají stejné potřeby jako ostatní občané, pouze v důsledku svého postižení nemohou tyto potřeby uspokojovat běžným způsobem, a proto bychom jim měli usnadnit začlenění se do společnosti jak nejvíc to je možné.

- pro rozhovor zajistíme klidné prostředí, místnost bude dostatečně osvětlená, na zahájení rozhovoru upozorníme neslyšícího lehkým dotykem (vždy na horní končetině)
- se sluchově postiženým udržujeme zrakový kontakt po celou dobu rozhovoru, nikdy se k němu neodvracíme zády, nestojíme proti světelnému zdroji (okno)
- v průběhu komunikace si nezakrýváme ústa, nebavíme se s jinou osobou - máme v paměti odezírání neslyšících
- mluvíme pomalu, plynule, zřetelně vyslovujeme, nikdy na postiženého nekřičíme a nezvyšujeme hlas (ubírá to na srozumitelnosti)
- věty několikrát opakujeme a provádíme zpětnou vazbu, abychom zjistili, zda informace byla pochopena, nepoužíváme dlouhá souvětí a neznámá slova
- neslyšícím nikdy neopravujeme výslovnost, pokud nerozumíme co říkají – požádáme je o zopakování, necháváme jim dostatek času a prostoru pro vyjádření, nespěcháme na ně, jsme trpěliví, uvědomujeme si omezenou slovní zásobu neslyšících
- při komunikaci se nebojíme používat psanou nebo kreslenou metodu – jsou situace, ve kterých to výrazně pomůže
- při komunikaci zprostředkované tlumočnickem se vždy obracíme ke klientovi, tlumočnick má pouze funkci tlumočit, nikoliv dělat rozhodnutí za sluchově postiženého
- pro upoutání pozornosti využíváme vizuální podněty (chvilková změna osvětlení)
- vždy se chováme k neslyšícímu tak, jako by slyšel – vyvarujeme se ironickým poznámkám, pomlouvání [12, 16, 19, 23]

7 INTEGRACE SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH DO SPOLEČNOSTI

Integrace představuje nejvyšší stupeň socializace. Týká se všech oblastí života - vzdělávání, pracovního uplatnění, výchovy a také všeobecného začlenění se do společnosti. Cílem integrace je, vytvořit rovnost mezi slyšícími a neslyšícími (soužití majoritní skupiny a minoritní skupiny), aby se vzájemně respektovali, pomáhali si, spolupracovali spolu a jejich vztah byl založen na partnerství.

Jakmile se neslyšící plně začlení do společnosti očekává se, že bude zcela samostatný, nezávislý a nebudou na něj brány žádné speciální ohledy.

Míra integrace se u každého jedince liší – závisí to především na jeho individuálních zvláštностech a okolnostech společnosti.

Bohužel skutečnost je taková, že společnost není stále připravena na rovnocenné soužití s jakýmkoliv postiženými občany. Ti jsou nadále z velké části izolováni a je na ně pohlíženo jako na osoby, které jsou zvláštní, výjimečné, méněcenné a pro společnost nepotřebné – jedná se tedy o tzv. *sociální izolaci*.

Neslyšící se proto sdružují do skupin stejně postižených o kterých ví, že zde nebudou vystaveny konfliktům, nepříjemným situacím a nikdo se nad ně nebude povyšovat a zesměšňovat je. Nejruznější setkání jsou zprostředkovávány prostřednictvím spolků, klubů a organizací pro sluchově postižené, které nabízí kromě kulturně – společenských činností také poradenské služby. [16, 19]

7.1 Rodina sluchově postiženého

Rodina tvoří základ pro správnou integraci sluchově postiženého. Cílem je zajistit prostředí, které bude harmonické, neslyšící se v něm bude cítit dobře – nebude mít pocit méněcennosti a bude ho motivovat k co největší samostatnosti a nezávislosti.

Rodiny, ve kterých se objevují postižené osoby, potřebují jak odbornou psychickou pomoc, tak i finanční pomoc. Stále se však setkáváme s tím, že společnost to nedokáže (lépe řečeno nechce) pochopit a místo toho, aby byly oporou a pomáhali jim, se od nich separují a někdy se setkáváme i s případy závisti. Dokud se jich tento problém osobně netýká, neuvědomují si, jakou zátěž a stres představuje péče o postiženou osobu. [12, 18]

7.2 Výchova a vzdělávání sluchově postiženého

Proces výchovy a vzdělávání začíná ihned po narození. U dětí s handicapem je velmi vhodné využívat tzv. **rannou péči**, kterou zajišťují speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci. Tato forma péče pomáhá rodičům i dětem vytvářet vhodné podmínky pro jejich vývoj. Pomocné služby ranné péče končí v období 4 let dítěte, kdy nastupuje do předškolního zařízení.

Škola výrazně ovlivňuje rozvoj osobnosti. Je důležité si uvědomit, že vzdělávání by nemělo být nikomu odepřeno – ať už se jedná o zdravého nebo handicapovaného jedince. Současným a zároveň správným trendem je zařazování postižených osob do běžných škol, nebo speciálních tříd v běžných školách. Napomáhá to tak k lepší adaptaci handicapovaných do společnosti a zároveň umožňuje populaci utvořit si názor na tuto minoritní skupinu a usnadňuje jejich vzájemné soužití, založené na rovnoprávnosti.

Důležité je, aby školy byly připravené na výuku těchto osob, měli dostatečně vyhovující vybavení a především dostatek kvalifikovaných pedagogů, kteří budou mít znalosti o daném postižení. Pro handicapované děti jsou vypracovávány individuální vzdělávací plány.

Neslyšící se musí v třídním kolektivu cítit dobře, nesmí být zesměšňován a izolován, nesmí se s ním zacházet soucitně. Pedagog musí věnovat stejnou pozornost všem žákům – nepřednostňuje ani zdravé, ani postižené žáky. Handicapovaní jsou k učení více motivováni, protože se chtějí vyrovnat svým spolužákům a považují to za nejlepší řešení, jak kompenzovat své postižení. Obecně však platí, že větší šanci na integraci do běžných škol mají osoby s lehčím stupněm postižení (nedoslýchaví, postlingválně neslyšící atd.).

Rodiče i děti mohou využívat i **školská poradenská zařízení** (PPP, SPC), která se zaměřují na děti s konkrétním handicapem.

V dnešní době je možnost studovat i na vysoké škole, což dříve bylo považováno za nepřipustné (UP Olomouc, MU Brno, UK Praha, ...). Velkou výhodou představuje moderní technika, jako je počítač, internet, teletext – neslyšící tak snadno získává nové informace, aniž by se na ně musel osobně informovat. Novým trendem se také stávají **centra pro podporu studentů s handicapem**, jejichž pracovní náplň spočívá v tom, že půjčují speciální pomůcky pro handicapované a provozují poradenskou činnost.

Problémem ale i nadále zůstává bezbariérový přístup do institucí a omezený informační systém, který zlepšuje orientaci po areálu. [12, 16, 18, 19]

7.3 Pracovní uplatnění sluchově postiženého

Práce pro neslyšící představuje určitou formu nezávislosti a samostatnosti, dodává jim pocit plnohodnotnosti a zvyšuje jim tak sebevědomí.

Neslyšící nacházejí uplatnění v oblastech, které mají manuální a řemeslný charakter. Osoby s lehkým postižením se o pracovních místech informují na úřadech práce příslušných regionů, kteří jim práci zprostředkují. Někteří sluchově postižení nemají problém vyřídit si věci osobně, jiní potřebují doprovod tlumočnicka, aby jim informace překládal. Najít pro ně stabilní zaměstnání je však velmi problematické, protože zaměstnavatelé mají obavy, jak zajistit bezpečnost práce. Z tohoto důvodu je stále mezi handicapovanými velká nezaměstnanost. Pro osoby s těžkým handicapem jsou zřizovány **chráněné dílny**. Jsou zde zaměstnáváni lidé, kteří mají podobný handicap a za práci dostávají minimální mzdu. Přesto je tato forma práce hojně využívána, hlavně z toho důvodu, že jedinci tak vyplní svůj denní program.

Novou službou je **podporované zaměstnání**, které poskytne klientovi nejen vhodné zaměstnání, ale může mu poskytnout v případě nutnosti i osobní asistenci. Význam této pomoci spočívá v tom, že pomáhá jedinci zapracovat se a udržet si tak zaměstnání.

Podle informací, které jsem získala v oblastní organizaci České unie neslyšících ve Zlíně, pracuje část jejich klientů jako dělníci v areálu Svit. V Kroměříži pracuje část neslyšících jako dělníci v areálu Magneton. [16]

8 STÁT A JEHO POMOC

V naší zemi je zajištěna pomoc občanům prostřednictvím sociální péče. Ta je určena pro ty osoby, které nemohou své životní potřeby zabezpečit z vlastních příjmů (pracovní činnost, nemocenské a důchodové dávky) a nebo jim jejich zdravotní stav a věk nedovolují zvládnout obtížnou životní situaci bez pomoci společnosti. Dále stát zajišťuje poradenskou a výchovnou činnost zejména k podpoře rodin a rodičovství a vzájemné pomoci mezi občany.

8.1 Mimořádné výhody pro těžce zdravotně postižené občany

Dle § 31 vyhlášky MPSV ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, **ve spojení s přílohou č. 2** této vyhlášky, se pro neslyšící, kteří mají nárok na přiznání mimořádných výhod, vztahují mimořádné výhody II. stupně a III. stupně.

Mimořádné výhody II. stupně (*průkaz ZTP*) se přiznávají osobám za těchto podmínek:

- oboustranná praktická hluchota nebo oboustranná úplná hluchota, kterou se rozumí celková ztráta slyšení podle Fowlera 85% a více, více než 70 dB
- kombinované postižení sluchu a zraku (hluchoslepota) funkčně v rozsahu oboustranné středně těžké nedoslýchavosti, kterou se rozumí ztráta slyšení podle Fowlera 40 až 65%, a oboustranné silné slabozrakosti, kterou se rozumí zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí na lepším oku, kdy maximum je menší než 6/60 a minimum rovné nebo lepší než 3/60, nebo oboustranné koncentrické omezení zorného pole v rozsahu 30 až 10 stupňů, i když centrální ostrost není postižena

Mimořádné výhody III. stupně (*průkaz ZTP/P*) se přiznávají osobám za těchto podmínek:

- oboustranná praktická hluchota nebo oboustranná úplná hluchota u dětí do ukončení povinné školní docházky
- kombinované těžké postižení sluchu a zraku (hluchoslepota) funkčně v rozsahu oboustranné těžké nedoslýchavosti až hluchoty, kterou se rozumí ztráta slyšení podle Fowlera horší než 65%, a oboustranné těžké ztráty zraku.

8.1.1. Jednorázové peněžité příspěvky na opatření zvláštních pomůcek

Podle § 33 výše citované vyhlášky, lze sluchově postiženým občanům poskytovat příspěvky na opatření zvláštních pomůcek, které kompenzují ztrátu sluchu a přispívají k sociální adaptaci a jsou nezbytné ke styku s okolím.

Příloha č. 4 výše citované vyhlášky definuje, jaké pomůcky jsou určeny pro sluchově postižené občany.

1. Víceúčelová pomůcka pro sluchově postižené děti

Pomůckou se rozumí univerzální zesilovač, který umožňuje zesílit zvuk z mikrofonu, televize a rádia, a přivést ho do sluchátek, které má dítě na hlavě. (100 % - nejvýše 3000 Kč *)

2. Signalizace bytového a domovního zvonku včetně instalace

Do této kategorie se řadí systémy pro signalizaci dveřního zvonku – *systém k instalaci do světelného rozvodu* – stisknutí zvonku způsobuje rozsvěcování a zhasínání běžného svítidla na stropě, *systém s vysílačkou* a *systém s propojením elektrorozvodu sítí*. (100 % *)

3. Signalizace telefonního zvonku

Patří sem systém k instalaci do světelného rozvodu a systém s fotovýbojkou. Principem obou systémů jsou světelné záblesky. (100 % *)

4. Světelný nebo vibrační budík

Světelná signalizace způsobuje světelné záblesky, vibrační signalizace způsobuje rozklepání postele nebo polštáře. (50 % *)

5. Telefonní přístroj se zesílením zvuku pro nedoslýchavé včetně světelné indikace zvonění

Tato pomůcka není určena pro neslyšící občany, mohou ji používat pouze osoby nedoslýchavé – pro tyto má význam. (75 %, nejvýše 7000 Kč *)

6. Psací telefon pro neslyšící včetně světelné indikace zvonění **)

Tento přístroj není identický s faxem. Skládá se ze dvou částí: jednou částí je klávesnice - na ní píše neslyšící vzkaz, druhou částí je displej - zde se objevuje neslyšícímu odpověď na jeho vzkaz. (75 % *)

7. Přídavná karta k osobnímu počítači a programové vybavení emulující psací telefon pro neslyšící **)

Funkce této karty spočívá v tom, že dokáže přeměnit počítač v psací telefon. (75 % *)

8. Fax ***)

Fax patří mezi základní pomůcky neslyšících. (75 % *)

9. Faxmodemová karta k počítači a programové vybavení emulující fax ***)

Pomocí této karty lze přeměnit počítač na fax. (75 % *)

10. Videorekordér

(50 %, nejvýše 7000 Kč *)

11. Televizor s teletextem

Pro neslyšící je velmi důležitý, je pro ně základním zdrojem informací. (50 %, nejvýše 7000 Kč *)

12. Doplnění stávajícího televizoru o dekodér teletextu včetně montáže

V dnešní době se už nepoužívá. (50 % *)

13. Přenosná naslouchací souprava s rádiovým nebo infračerveným přenosem

Zařízení se skládá z vysílačky, která vysílá rádiové signály a přijímače, který nosí postižený v kapse nebo ho má zabudovaný do naslouchátka. (75 % *)

14. Přístroj k nácviku slyšení

(50 % *)

15. Bezdrátové zařízení umožňující poslech televizního přijímače nebo jiného zdroje zvuku

(50 % *)

16. Individuální přenosný naslouchací přístroj (nejde o elektronické sluchadlo)

Přístroj není indikován pro úplně hluché osoby. Je obdobou elektronického sluchadla, je však jednodušší a levnější. (50 % *)

17. Individuální indukční smyčka

Používá se v místnosti, do které vyzařuje magnetické pole – to se mění podle zvuku a je snímáno sluchadly. (50 % *)

18. Indikátor hlásek pro nácvik v rodině

Tento indikátor nahrazuje dítěti chybějící kontrolu výslovnosti sluchem. (75 % *)

*) nejvyšší částka příspěvku (z ceny)

**) příspěvek lze poskytnout pouze na jednu z pomůcek uvedených v bodech 6 a 7

***) příspěvek lze poskytnout pouze na jednu z pomůcek uvedených v bodech 8 a 9

8.2 Organizace a centra pro sluchově postižené občany

Po celém světě žijí postižení občané, jimž nebyla dopřána smyslová funkce, která je pro ostatní tak samozřejmá. Jsou to lidé, kteří mají různým způsobem narušený sluch a díky svému handicapu se necítí být plnohodnotnými členy společnosti. Aby se cítili lépe je zapotřebí, aby byla zřizována centra pro sluchově postižené, která by se touto problematikou intenzivně zabývala a pomáhala jim řešit nejen jejich zdravotní problémy, ale i problémy psychické, které souvisí s tímto handicapem.

Smyslem těchto organizací je pomáhat jak neslyšícím a nedoslýchavým, tak i jejich rodinám a poskytovat služby v oblastech technických, foniatrických, logopedických, psychologických, sociálních a pracovně právních.

8.2.1 Česká unie neslyšících

Česká unie neslyšících byla založena 17. července 1990 Vladimírem Buberlem, který reagoval na potřeby neslyšících občanů. Mezi nejzásadnější momenty patří prosazení vzdělávání neslyšících na středních a vysokých školách, titulkové pořady v televizi a vznik služeb, které pomáhají neslyšícím žít plnohodnotný život.

Činnosti organizace:

- prosazování a hájení práv, zájmů a potřeb neslyšících a ohluchlých občanů
- příprava sluchově postižených pro plnohodnotný život v majoritní společnosti

- pomoc při vzdělávání a hledání pracovního uplatnění, zajišťování kulturních, sportovních a zájmových činností
- prosazování moderní výchovy a vzdělávání neslyšících
- ozdravné a psychorehabilitační pobyty, klubová a zájmová činnost
- seznamování slyšící komunity s komunitou neslyšících
- školení, semináře a konference pro odbornou i laickou veřejnost
- kontakty se zahraničními kluby, mezinárodní výměny neslyšící mládeže
- činnost center denních služeb, vydávání časopisu UNIE

Oblastní organizace se nacházejí ve městech Brno, Liberec, Kroměříž, Ostrava, Praha a Zlín. Ústřední sekretariát se nachází v Praze.

1. ČUN, oblastní organizace Brno

- založena 1.10.1991
- adresa: VUT, Údolní 53, 602 00 Brno

2. ČUN, oblastní organizace Liberec

- založena 16.2.1991
- adresa: Konopná 776, 460 14 Liberec 14

3. ČUN, oblastní organizace Kroměříž

- založena 1.1.1994
- adresa: Velké náměstí 39, 767 01 Kroměříž

4. ČUN, oblastní organizace Ostrava

- založena 8.2.1991
- adresa: Vítkovická 11, 702 00 Ostrava 2

5. ČUN, oblastní organizace Praha

- založena 17.7.1990
- adresa: Dlouhá třída 37, 110 00 Praha 1

6. ČUN, oblastní organizace Zlín

- založena 17.7.1990

- adresa: Burešov 4886, 760 01 Zlín

Zakládajícími členy byli Františka Petrášová, Ivan Macalík a Eliška Vyorálková. V počátcích se musel vyřešit problém s prostory pro schůzky členské rady. Za podpory MÚ ve Zlíně se podařilo získat prostory v klidné, okrajové části Zlína, na Burešově, kde má ČUN sídlo dodnes. K dispozici mají společenskou místnost, ve které je televizor s videorekordérem, elektronické šipky, stolní hokej, magnetická tabule atd. a menší kancelář, která plně vyhovuje potřebám jejich členů. Předsdkyní se stala **Františka Petrášová** a je taktéž členkou Rady České unie neslyšících. Činnost je zaměřena na sociální pomoc, tlumočnické služby, právní poradenství, ale také pořádá rekonvalescenční pobyty a každou středu v týdnu provozuje denní stacionář.

V současnosti má 121 členů, z toho 40 je v důchodovém věku, 69 v produktivním věku, 4 studenti a 8 je na mateřské dovolené.

8.2.2 Další regionální organizace pro sluchově postižené

Poradenské centrum pro neslyšící a nedoslýchavé v Kroměříži

Poradenské centrum v Kroměříži vzniklo v roce 2002, kdy se sloučily základní organizace neslyšících a základní organizace nedoslýchavých a vznikla tak jednotná Základní organizace svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Předsdkyní je paní **Drahomíra Kunčarová**.

Pro vznik centra bylo důležité získat akreditaci od ústředních orgánů Svazu, získat prostory, technické vybavení a odborné pracovníky. Při realizaci velmi pomohli Městský úřad v Kroměříži a Střední zdravotnická škola v Kroměříži, se kterou centrum úzce a intenzivně spolupracuje. Činnost byla úspěšně zahájena 17. března 2004. Od té doby je vytvořeno zázemí pro komunitu sluchově postižených, ve kterém se dá trávit nejen volný čas, ale dostaneme zde i informace o kompenzačních pomůckách a rady ze sociálně právního poradenství. Centrum organizuje kulturní i sportovní akce a rekondiční pobyty. Od února 2006 má Poradenské centrum nové prostory na Hanáckém náměstí, ulice Velehradská, č.p. 625.

Sociální poradenství poskytují dvěma způsoby: na zakázku klienta nebo tzv. nevyžádanou službou, kdy pořádají propagační akce (Přehlídka neziskových informací, Den neslyšících).

Pro veřejnost jsou organizovány kurzy znakového jazyka. Cílem centra je pomoci takto handicapovaným lidem uplatnit se ve společnosti, a aby se necítili fyzicky i psychicky indisponováni.

Celkem má Poradenské centrum 120 členů – z toho je 40 členů neslyšících, ostatní jsou nedoslýchaví s různým stupněm ztráty sluchu.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR – Základní organizace nedoslýchavých Zlín

- třída T. Bati 5331 (91. budova areálu Svit), P.O. Box 135, Zlín

- předsedkyně Vlasta Vavrušová

Sdružení je zaměřeno na péči o sluchově postižené. Je zřizovatelem Poradenského centra pro sluchově postižené.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR – Základní organizace neslyšících Zlín

- třída T. Bati 5331 (91. budova areálu Svit), P.O. Box 135, Zlín

- předseda Miroslav Fritz

Provádí tlumočnické služby – tlumočení u soudu, u policie, lékařů a na úřadech. Provozuje zájmové činnosti, přednášky a kurzy znakové řeči, pomáhá při hledání zaměstnání, překonávání komunikačních bariér. Pořádá kurzy znakového jazyka pro veřejnost, působí v rámci celého Zlínského kraje.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR – Poradenské centrum pro sluchově postižené

- třída T. Bati 5331 (91. budova areálu Svit), P.O. Box 135, Zlín

- ředitelka Vlasta Vavrušová

Zajišťuje příslušenství ke sluchadlům, drobné opravy sluchadel, poradenství v oblasti sluchových bariér a pomoc při zajišťování příspěvků pro všechny sluchově postižené. Jedná se o zařízení Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR.

Poradenské centrum Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR – Uherské Hradiště

- Palackého náměstí 293, Uherské Hradiště 686 01

Centrum poskytuje základní poradenství, odkaz na odbornou pomoc, zajištění služeb tlumočníka, aktivní pomoc při vyjednávání záležitostí na úřadech, doprovod, nabídku kompenzačních pomůcek.

8.2.2.1 Centrum pro zdravotně postižené Zlínského kraje, pracoviště Zlín

- Štefánikova 167 (budova Centroprojektu) Zlín

Sdružení poskytuje služby, které napomáhají osobám se zdravotním postižením podporovat rozvoj jejich samostatnosti a posilují jejich sociální začleňování. Poskytuje poradenskou činnost, zájmové, sportovní a kulturní akce.

8.2.2.2 Centrum služeb postiženým Zlín, obecně prospěšná společnost – Agentura podporovaného zaměstnávání

Podporované zaměstnávání je zaměřeno na pomoc zdravotně postiženým a sociálně vyloučeným lidem při získávání zaměstnání na otevřeném trhu práce.

8.2.2.3 OBZOR, výrobní družstvo Zlín

- Na Slanici 378, Zlín

Zaměstnává zdravotně postižené občany. V nabídce má širokou škálu pracovních odvětví.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

9 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH ANALÝZA

9.1 Cíle výzkumu

Výzkum jsem zaměřila obecně na integraci sluchově handicapovaných do společnosti. Mými hlavními cíli bylo:

- Zjistit, do jaké míry jsou sluchově handicapovaní integrováni a jak jsou s možnostmi integrace spokojeni.
- Zjistit, jaký přístup mají sluchově handicapovaní ke vzdělání.
- Zjistit, jak sluchově handicapovaným pomáhá společnost při zařazení do pracovního procesu.
- Zjistit, jak se sluchově handicapovaní vyrovnávají se svým handicapem.

9.2 Stanovení hypotéz

Pro svůj výzkum jsem si stanovila následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Domnívám se, že více jak polovina sluchově handicapovaných má ukončené pouze základní vzdělání.

Hypotéza č. 2: Předpokládám, že většina sluchově handicapovaných dosáhla vzdělání na speciálních školách pro sluchově postižené.

Hypotéza č. 3: Domnívám se, že více jak polovina sluchově handicapovaných, kteří jsou zaměstnaní, nemá práci odpovídající jejich vzdělání.

Hypotéza č. 4: Domnívám se, že většina pracovníků na úřadech neovládá znakovou řeč.

Hypotéza č. 5: Předpokládám, že jednání pracovníků na úřadech se sluchově handicapovanými není na odpovídající úrovni.

Hypotéza č. 6: Domnívám se, že sluchově handicapovaní využívají služeb Poradenských center dostatečně.

Hypotéza č. 7: Domnívám se, že na našem trhu není dostatek kvalitních a cenově dostupných pomůcek pro sluchově handicapované.

Hypotéza č. 8: Předpokládám, že integrace sluchově handicapovaných do společnosti je v naší zemi nedostačující.

9.3 Použitá výzkumná metoda

Ve své bakalářské práci jsem použila pro získání informací metodu anonymního dotazníku, prováděla jsem tedy výzkum kvantitativní.

9.3.1 Dotazník

Dotazník je měrný prostředek, kterým získáváme názory a mínění jiných lidí. Patří mezi nejoblíbenější a nejvíce používanou metodu při zjišťování údajů. Podstatou dotazníku je soubor otázek na předtištěném formuláři a získávání odpovědí taktéž písemnou formou.

Dotazník se řadí mezi výzkum kvantitativní – podává omezený rozsah informací od velkého počtu jedinců. Podmínkou pro vytvoření správného dotazníku je přesná definice cíle výzkumu a správně namyšlená a seřazená skupina otázek.

Klady dotazníku:

- velké množství informací od velkého počtu lidí za krátkou dobu
- rychlé zpracování dat
- jednoznačná formulace otázek bez emocí dotazovaného
- při osobním předání až 100 % návratnost

Zápory dotazníku:

- nevhodně formulované otázky – nelze na ně odpovědět
- nezjišťuje jaký respondent je, ale jak se vidí (může nadhodnocovat a zlepšovat odpovědi; lze tomu zabránit anonymitou)
- nízká návratnost u poštovního zaslání

V dotazníku se nejčastěji dělí otázky podle stupně otevřenosti na: uzavřené, polouzavřené a otevřené.

- **uzavřené otázky (strukturované)**
  - nabízejí předem vytvořené odpovědi; respondent označí tu nejvhodnější pro něj

- otázky mohou být dichotomické (nabízejí odpověď ANO – NE) nebo polynomické (nabízejí více jak 2 odpovědi, ale respondent vybírá pouze jednu)
- výhodou je jejich jednoduché zpracování
- **polouzavřené otázky**
- nabízejí již předem vytvořenou odpověď, kterou dále chtějí vysvětlit nebo objasnit
- **otevřené otázky (nestrukturované)**
- neomezuji respondenta v odpovědi
- snadno se vymýšlejí, ale nemělo by jich být mnoho
- nevýhodou je jejich obtížné zpracování

9.3.2 Popis výzkumu

Pro získání informací v praktické části jsem zvolila metodu anonymního dotazníku, protože umožňuje získat velké množství informací od velkého počtu lidí za poměrně krátkou dobu, snadněji se vyhodnocuje a zpracovává. Nevýhodou ale spatřuji v tom, že nejsem v osobním kontaktu s respondentem a nemohu tak lépe upřesnit otázku, když bude nepochopena.

Dotazník je určen pro sluchově handicapované jedince, kteří navštěvují poradenská centra pro neslyšící. Na začátku jsem seznámila respondenty s účelem dotazníku a uvedla jsem stručné informace o sobě. Vlastní dotazník se skládá z 25 otázek, z nichž poslední je dobrovolná. První čtyři položky jsou kontaktní – zjišťují pohlaví respondenta, věk, typ sluchového handicapu a nejvyšší dosažené vzdělání. Ostatní otázky jsou uzavřené dichotomické, uzavřené polynomické, polouzavřené, otevřené, výčtové a projekční. Respondenti měli zakroužkováním zvolit vždy jen jednu jimi zvolenou odpověď, pokud nebylo u otázky uvedeno jinak. U otevřených otázek měli napsat doplňující informace.

Výzkum jsem prováděla ve 2 organizacích, a to v České unii neslyšících ve Zlíně a v Poradenském centru pro neslyšící a nedoslýchavé v Kroměříži. Dotazníky jsem rozdala na základě vydaného povolení od jednotlivých ředitelů organizací v měsících únor a březen 2008. Celkem jsem rozdala 100 dotazníků (50 ve Zlíně a 50 v Kroměříži), zpět se mi vrátilo 80 dotazníků (35 ve Zlíně a 45 v Kroměříži), z nichž jsem provedla analýzu výzkumu. Vytvoření, rozdání a zpracování dotazníků mi trvalo zhruba 2,5 měsíce.

9.4 Vyhodnocení výzkumu

Aby hodnocení výsledků výzkumu bylo přehledné a dalo se v něm lehce orientovat, každou otázku jsem zvlášť rozpracovala do tabulek, grafů a slovně okomentovala.

První čtyři otázky jsou informační - tykají se pohlaví respondentů, věku, typu sluchového handicapu a nejvyššího dosaženého vzdělání. Následující otázky se již vztahují k samotnému výzkumu a jednotlivým hypotézám.

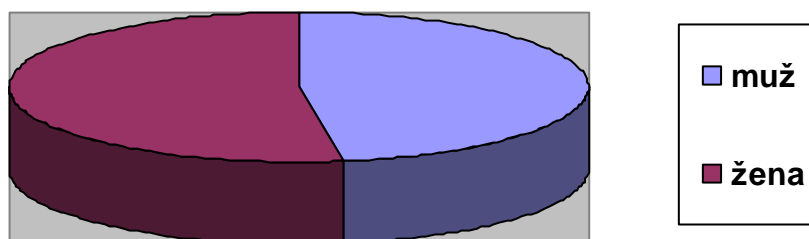
Otázka č. 1: Pohlaví

- a) muž
- b) žena

Tabulka č. 1 - Pohlaví

	Počet	%
muž	38	47,5
žena	42	52,5
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 1 - Pohlaví

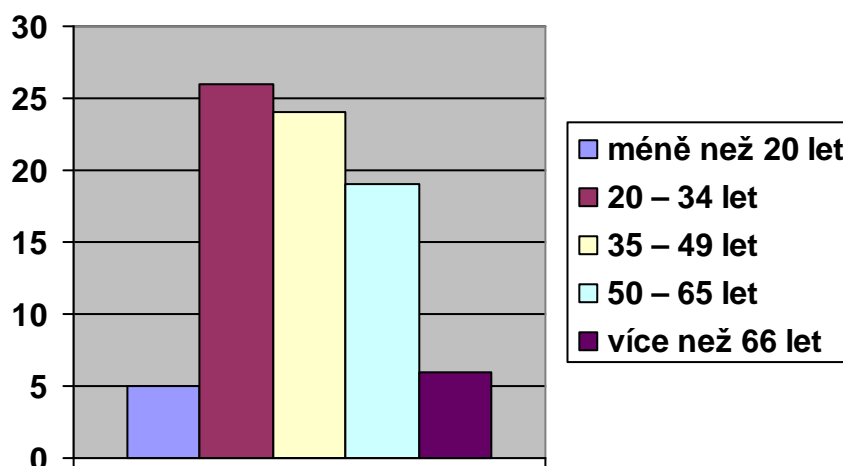
Pro svůj výzkum jsem rozdala mezi klienty poradenských center 100 dotazníků, z nichž se mi vyplněných vrátilo 80, tedy 80 % návratnost. Jako první informační otázku jsem zvolila pohlaví respondentů, z nichž bylo 38 mužského pohlaví (47,5 %) a 42 ženského pohlaví (52,5 %).

Otázka č. 2: Věk

- a) méně než 20 let
- b) 20 – 34 let
- c) 35 – 49 let
- d) 50 – 65 let
- e) více než 66 let

Tabulka č. 2 - Věk

	Počet	%
méně než 20 let	5	6,25
20 – 34 let	26	32,5
35 – 49 let	24	30
50 – 65 let	19	23,75
více než 66 let	6	7,5
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 2 - Věk

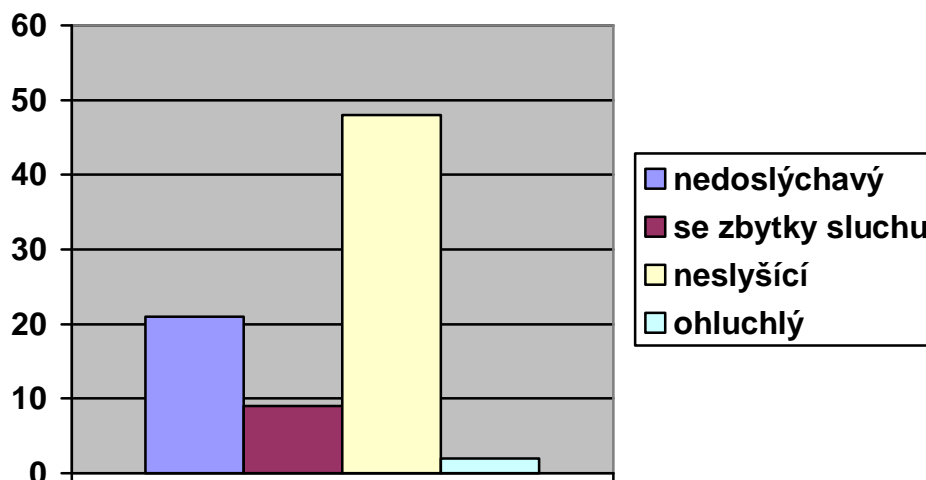
Respondenty jsem rozdělila podle věkové kategorie. Nejpočetnější skupinou byla kategorie 20 – 34 let, kterou tvořilo 26 respondentů (32,5 %), 24 respondenty (30 %) byla zastoupena kategorie 35 – 49 let a 19 respondentů (23,75 %) kategorie 50 – 65 let. 6 osob (7,5 %) bylo ve věku nad 66 let a 5 osob (6,25 %) pod 20 let.

Otázka č. 3: Jaký typ sluchového handicapu máte?

- a) nedoslýchavý
- b) se zbytky sluchu
- c) neslyšící
- d) ohluchlý

Tabulka č. 3 – Typ sluchového handicapu

	Počet	%
nedoslýchavý	21	26,25
se zbytky sluchu	9	11,25
neslyšící	48	60
ohluchlý	2	2,5
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 3 - Typ sluchového handicapu

Další informační otázkou je typ sluchového handicapu. Skupinu neslyšících tvoří 48 respondentů (60 %), nedoslýchavých 21 respondentů (26,25 %). Kategorii se zbytky sluchu tvoří 9 osob (11,25 %), 2 osoby (2,5 %) jsou ohluchlé.

Otázka č. 4: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské
- f) specializační kurz

Tabulka č. 4 – Nejvyšší dosažené vzdělání

	Počet	%
základní	20	25
středoškolské bez maturity	36	45
středoškolské s maturitou	22	27,5
vyšší odborné	2	2,5
vysokoškolské	0	0
specializační kurz	0	0
<u>Celkem</u>	80	100

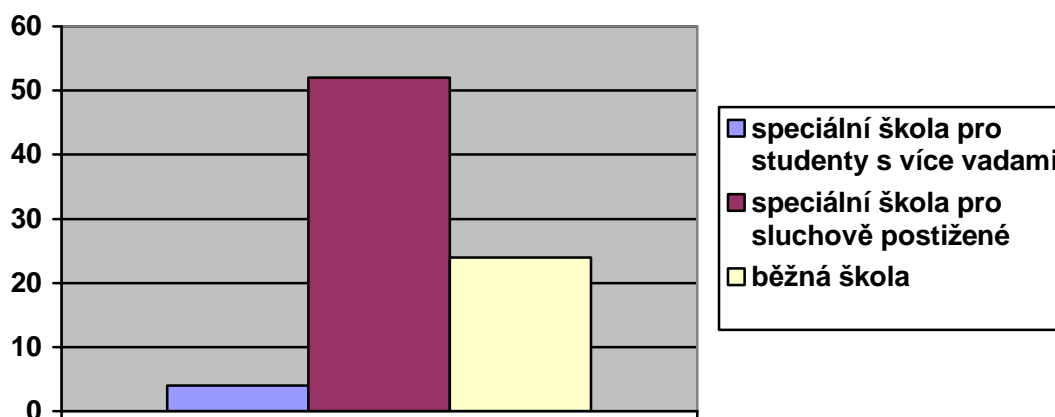
Z vyhodnocení vyplývá, že 36 respondentů (45 %) má středoškolské vzdělání bez maturity, 22 respondentů (27,5 %) středoškolské vzdělání s maturitou. 20 osob (25 %) má vzdělání základní a 2 osoby (2,5 %) vyšší odborné. I přesto, že jsem si vědoma skutečnosti, že v současnosti je možné, aby studovaly osoby s handicapem na středních i vysokých školách, domnívala jsem se, že převážná většina dotazovaných bude mít pouze základní vzdělání. Výsledek mě velice překvapil.

Otázka č. 5: Na jakém typu školy jste studoval (a)?

- a) speciální škola pro studenty s více vadami
- b) speciální škola pro sluchově postižené
- c) běžná škola

Tabulka č. 5 – Typ školy

	Počet	%
speciální škola pro studenty s více vadami	4	5
speciální škola pro sluchově postižené	52	65
běžná škola	24	30
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 4 – Typ školy

Nejvíce respondentů, tedy 52 osob (65 %) studovala na speciálních školách pro sluchově postižené, 24 respondentů (30 %) na běžném typu školy a 4 osoby (5 %) na speciálních školách pro studenty s více vadami.

Otázka č. 6: Pokud jste studoval (a) na běžném typu školy, měl (a) jste vypracovaný individuální vzdělávací plán?

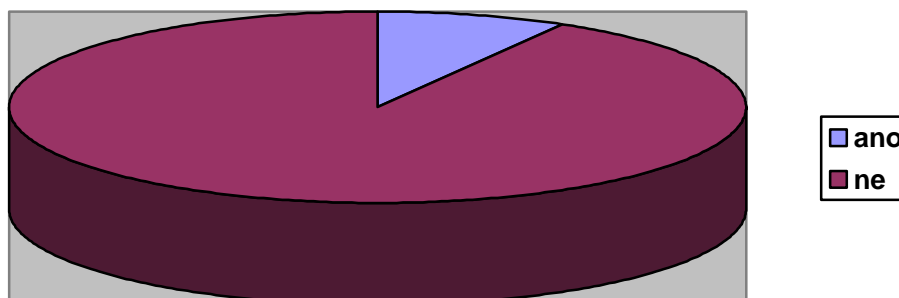
a) ano

b) ne

Tabulka č. 6 – Individuální vzdělávací plán

	Počet	%
ano	2	8,3
ne	22	91,7
<u>Celkem</u>	24	100

Graf č. 5 – Individuální vzdělávací plán

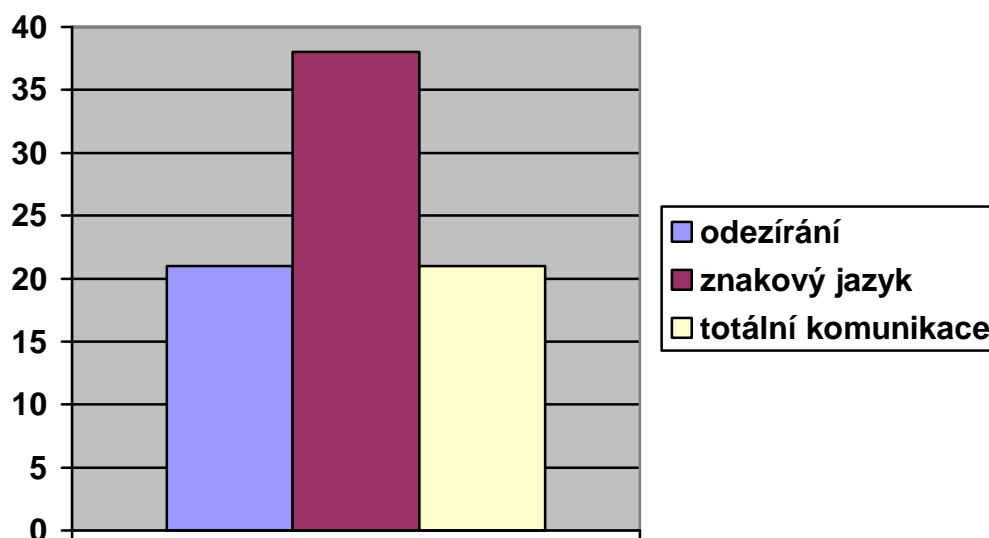
Otázka se týkala pouze těch respondentů, kteří v předešlé otázce zvolili odpověď c). Z hodnocení tedy vyplývá, že na běžném typu školy studovalo celkem 24 respondentů, z toho 22 (91,7 %) nemělo vypracovaný individuální vzdělávací plán, pouze 2 osoby (8,3 %) individuální vzdělávací plán vypracovaný měly. Při sestavování dotazníku jsem se domnívala, že většina respondentů zvolí odpověď ano. Výsledek mě překvapil.

Otázka č. 7: Jaký druh komunikace upřednostňujete?

- a) odezírání
- b) znakový jazyk
- c) totální komunikaci

Tabulka č. 7 – Druh komunikace

	Počet	%
odezírání	21	26,25
znakový jazyk	38	47,5
totální komunikace	21	26,25
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 6 – Druh komunikace

Lidé s poruchou sluchu mohou využívat různé typy komunikace. 38 respondentů (47,5 %) používá k dorozumívání znakový jazyk, odezírání upřednostňuje 21 osob (26,25 %) a také stejný počet dotázaných upřednostňuje totální komunikaci, kterou se rozumí, že lidé při dorozumívání využívají jak znakový jazyk, tak i odezírání.

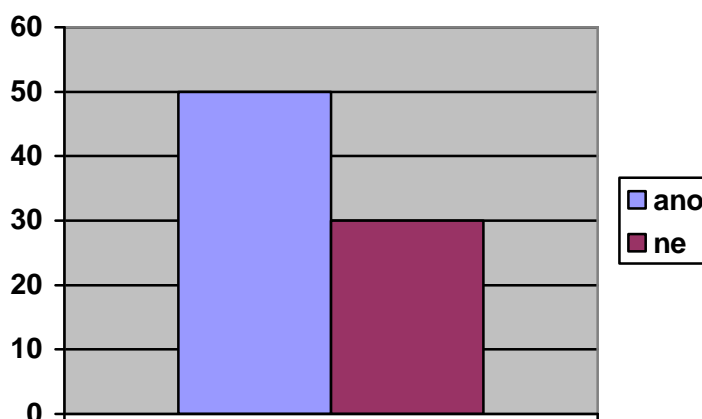
Otázka č. 8: Jste nyní zaměstnaný (á)?

a) ano

b) ne

Tabulka č. 8 - Zaměstnanost

	Počet	%
ano	50	62,5
ne	30	37,5
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 7 - Zaměstnanost

Na otázku týkající se zaměstnanosti odpovědělo 50 respondentů (62,5 %), že zaměstnaní jsou, zbylých 30 respondentů (37,5 %) zaměstnaných není. K této otázce jsem ještě zařadila 2 podotázky, na které odpovídali pouze ti, kteří jsou zaměstnaní. Tím jsem chtěla zjistit, v jakém oboru dotazovaní pracují a zda – li vykonávají práci, ke které jsou kvalifikovaní. Pro lepší přehlednost uvádím v následující tabulce jednotlivé pracovní obory, ve kterých jsou respondenti zaměstnaní. Na podotázku, zda – li mají práci odpovídající vzdělání odpovědělo 19 respondentů (38 %) ano, zápornou odpověď uvedlo zbylých 31 dotázaných (62 %).

Tabulka č. 9 – Druh zaměstnání

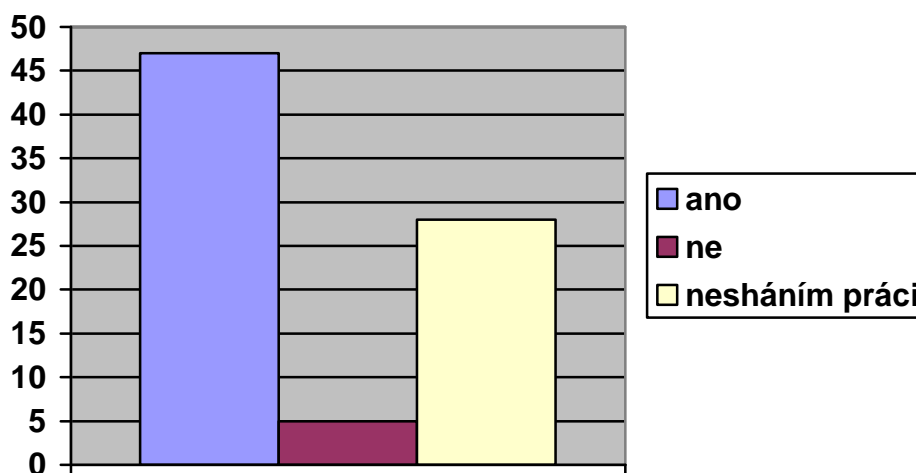
	Počet	%
dělník – dělnice	16	32
lesník	1	2
zedník	2	4
technik poradenského centra	1	2
uklizečka	7	14
elektrotechnik	2	4
švadlena	7	14
obsluha obráběcích strojů	2	4
účetní	1	2
ředitelka poradenského centra	1	2
kuchař – kuchařka	7	14
tiskařka	1	2
automechanik	2	4
<u>Celkem</u>	50	100

Otázka č. 9: Je pro Vás obtížné sehnat práci?

- a) ano
- b) ne
- c) nesháním práci

Tabulka č. 10 – Obtížnost s hledáním práce

	Počet	%
ano	47	58,75
ne	5	6,25
nesháním práci	28	35
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 8 – Obtížnost s hledáním práce

Pro detailnější vyhodnocení otázky jsem si stanovila 3 skupiny respondentů: ti, kteří mají práci odpovídající vzdělání, nemají práci odpovídající vzdělání a nezaměstnané. Z průzkumu vyplynulo následující:

Osoby, které mají práci odpovídající vzdělání – celkový počet byl 19 respondentů. Z toho 16 osob (84,2 %) uvedlo, že je pro ně obtížné sehnat práci, pro 3 osoby (15,8 %) není těžké sehnat práci.

Osoby, které nemají práci odpovídající vzdělání – celkový počet byl 31 respondentů. Z toho 18 osob (58 %) uvedlo, že je pro ně obtížné sehnat práci, pro 2 osoby (6,5 %) není těžké sehnat práci a 11 osob (35,5 %) práci neshání – jsou spokojeni se svým zaměstnáním, i když neodpovídá jejich dosažené kvalifikace.

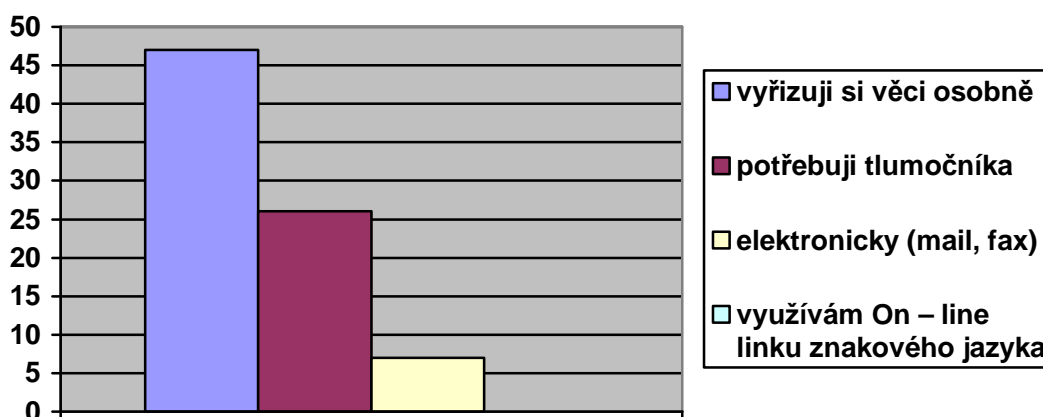
Nezaměstnaní – celkový počet byl 30 respondentů. Z toho 13 osob (43,3 %) uvedlo, že je pro ně obtížné sehnat práci a 17 osob (56,7 %) práci neshání (z nichž je 5 důchodců a 2 studenti).

Otázka č. 10: Jakým způsobem si vyřizujete věci na úřadech?

- a) vyřizují si věci osobně
- b) potřebují tlumočníka
- c) elektronicky (mail, fax)
- d) využívám On – line linku znakového jazyka

Tabulka č. 11 – Způsob vyřizování úředních věcí

	Počet	%
vyřizují si věci osobně	47	58,75
potřebují tlumočníka	26	32,5
elektronicky (mail, fax)	7	8,75
vyžívám On – line linku znakového jazyka	0	0
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 9 – Způsob vyřizování úředních věcí

Při jednáních na úřadech odpovědělo 47 dotázaných (58,75 %), že si veškeré věci vyřizují osobně. 26 respondentů (32,5 %) potřebuje tlumočníka, který jim bude sdělené informace překládat do znakového jazyka a 7 osob (8,75 %) uvádí, že s úřady komunikují elektronicky přes fax nebo mail. On – line linku znakového jazyka, který je k dispozici na Magistrátu města Zlín (odbor sociálních věcí) nevyžívá žádný z dotazovaných.

Otázka č. 11: Chovají se k Vám úředníci vstřícně a ohleduplně?

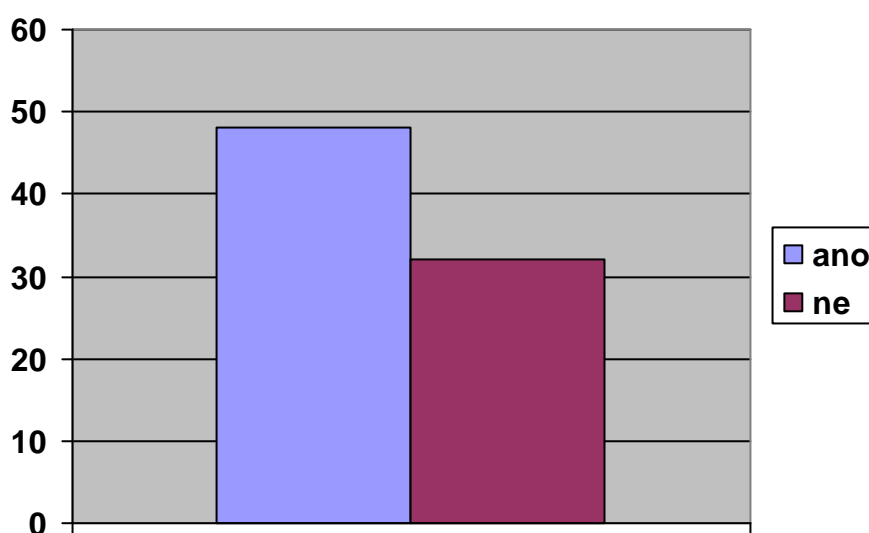
a) ano

b) ne

Tabulka č. 12 – Chování úředníků

	Počet	%
ano	48	60
ne	32	40
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 10 – Chování úředníků

Otázkou jsem chtěla zjistit, do jaké míry jsou sluchově handicapovaní spokojeni s jednáním na úřadech a jaký přístup k nim zaujímají státní úředníci. Z odpovědí vyplynulo, že 48 dotázaných (60 %) je s přístupem zaměstnanců k nim spokojeno, 32 osob (40 %) spokojeno není.

Otázka č. 12: Setkali jste se na úřadech s pracovníky, kteří ovládají znakovou řeč?

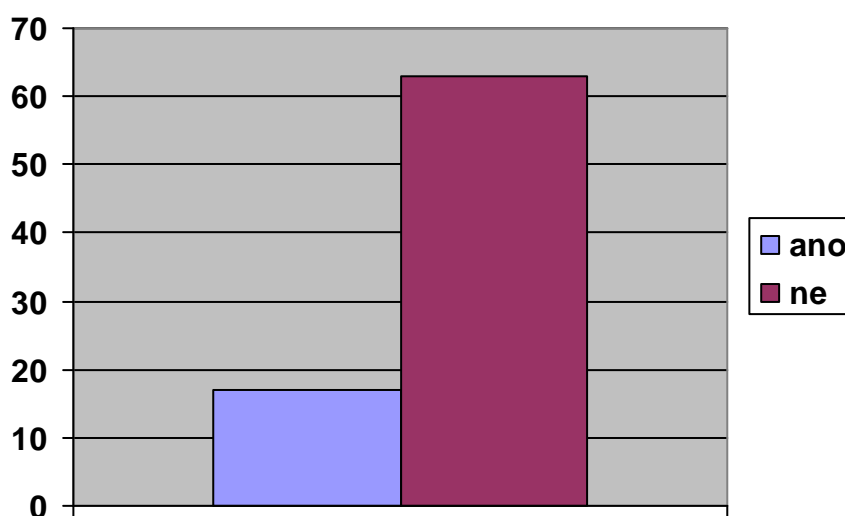
a) ano

b) ne

Tabulka č. 13 – Ovládání znakové řeči úředníky

	Počet	%
ano	17	21,25
ne	63	78,75
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 11 – Ovládání znakové řeči úředníky

Zajímalo mě, zda – li jsou na úřadech zaměstnanci, kteří ovládají prvky znakové řeči a jsou tak k dispozici pro sluchově handicapované občany. 63 dotázaných (78,75 %) vypovědělo, že se při jednáních na úřadech nesetkali s pracovníky, kteří by ovládali znakovou řeč. S úředníky, kteří ovládají znakovou řeč, se setkala 17 respondentů (21,25 %), což mě velmi překvapilo. Myslím si, že je to poměrně velká skupina osob.

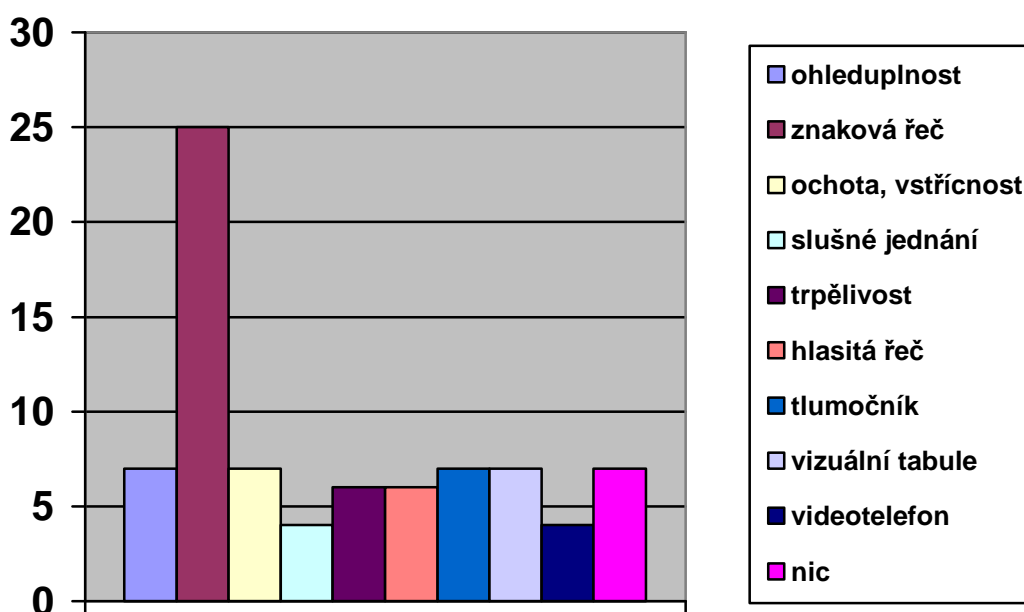
Otázka č. 13: Co Vám schází při jednáních na úřadech?

Tuto otázku jsem záměrně položila jako otevřenou. Chtěla jsem tak zjistit osobní názory a pocity dotazovaných, aniž by byli ovlivňováni a omezováni nabízenými možnostmi. Jednotlivé názory dotazovaných byli podobné, z tohoto důvodu jsem je pro lepší přehlednost rozdělila do 10 nejčastějších a znázornila je pomocí tabulky a grafu.

Tabulka č. 14 – Co schází při jednání na úřadech

	Počet	%
ohleduplnost	7	8,75
znaková řeč	25	31,25
ochota, vstřícnost	7	8,75
slušné jednání	4	5
trpělivost	6	7,5
hlasitá řeč	6	7,5
tlumočník	7	8,75
vizuální tabule určující pořadí návštěvníků	7	8,75
videotelefon	4	5
nic	7	8,75
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 12 – Co schází při jednání na úřadech

Otázka č. 14: Myslíte si, že jsou veřejné dopravní prostředky dostatečně vybaveny vizuálními informačními tabulemi pro cestující?

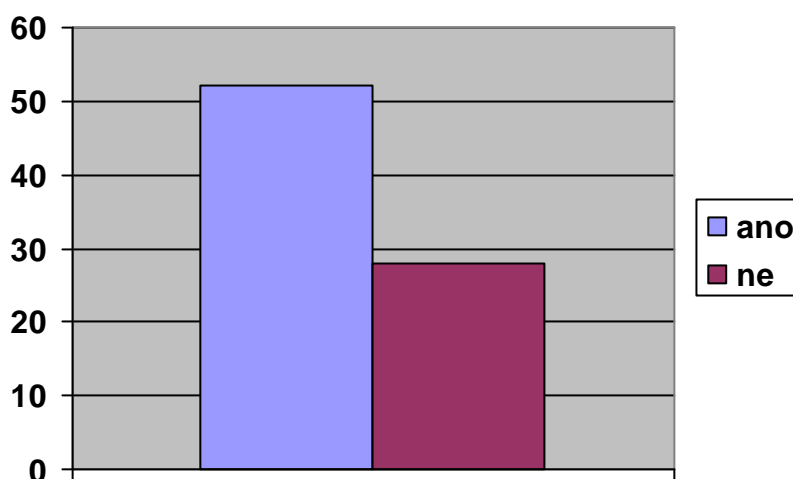
a) ano

b) ne

Tabulka č. 15 – Vybavenost MHD vizuálními tabulemi

	Počet	%
ano	52	65
ne	28	35
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 13 – Vybavenost MHD vizuálními tabulemi

Výzkum jsem prováděla ve městech Zlín a Kroměříž, tudíž respondenti hodnotili vybavenost MHD vizuálními tabulemi právě tady. 52 dotázaných (65 %) si myslí, že MHD jsou dostatečně vybaveny, zbylých 28 osob (35 %) se domnívá, že jejich vybavenost je pro sluchově handicapované nedostačující a měla by se zlepšit. Z informací, které jsem získala v Poradenském centru pro neslyšící a nedoslýchavé v Kroměříži, se Kroměřížské technické služby zapojily do projektu – Bezbariérová MHD v Kroměříži. Znamená to tedy, že všechny autobusy MHD jsou bezbariérové, je zajištěný nový informační a odbavovací systém a pro cestující se zdravotním omezením je možné zajistit doprovod asistenta. Osobám s postižením sluchu tak usnadňují orientaci světelné tabule viditelné z prostoru celého autobusu.

Otázka č. 15: V čem vidíte největší význam Poradenských center?

- a) poskytují tlumočnické služby
- b) poskytují rady a informace v oblasti sociální péče
- c) poskytují kompenzační pomůcky
- d) seznámení se stejně handicapovanými jedinci
- e) pomáhají k lepší adaptaci na život
- f) pořádají kulturní a sportovní akce, rekondiční pobyty
- g) nevidím žádný význam

Tabulka č. 16 – Význam poradenských center

	Počet	%
poskytují tlumočnické služby	53	17,38
poskytují rady a informace v oblasti sociální péče	63	20,66
poskytují kompenzační pomůcky	42	13,77
seznámení se stejně handicapovanými jedinci	54	17,70
pomáhají k lepší adaptaci na život	38	12,46
pořádají kulturní a sportovní akce, rekondiční pobyty	55	18,03
nevidím žádný význam	0	0
<u>Celkem</u>	305	100

Odpovědi na tuto otázku byly poměrně vyrovnané, domnívám se tedy, že sluchově handicapovaní využívají všech nabízených služeb Poradenského centra. Nejčastěji zvolená odpověď byla b) – 63krát (20,66 %), dále pak odpovědi f) – 55krát (18,03 %), d) – 54krát (17,70 %), a) – 53krát (17,38 %), c) 42krát (13,77 %), e) – 38krát (12,46 %). Potěšilo mě, že ani jeden z dotázaných neodpověděl, že nevidí žádný význam Poradenských center.

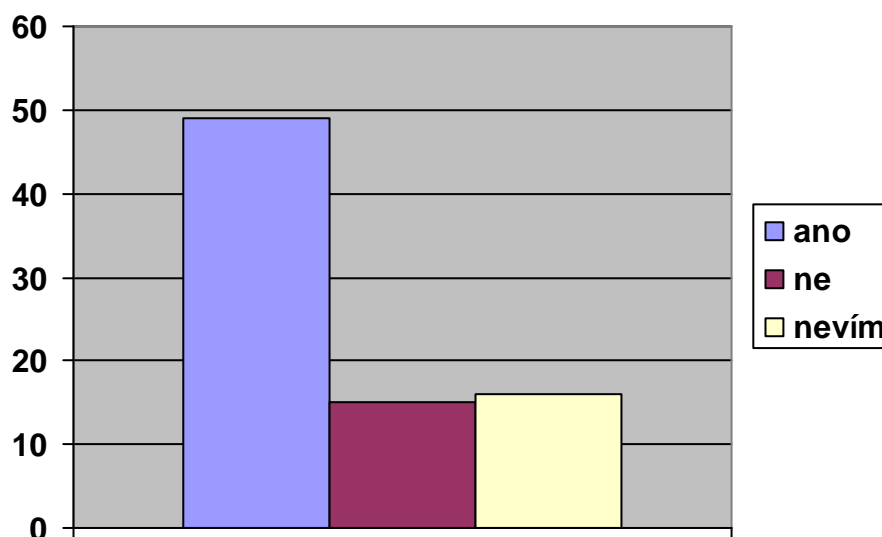
Otázka č. 16: Myslíte si, že využívají sluchově handicapovaní služeb Poradenských center dostatečně?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Tabulka č. 17 – Využitelnost poradenských center

	Počet	%
ano	49	61,25
ne	15	18,75
nevím	16	20
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 14 – Využitelnost poradenských center

Nejvíce respondentů, tedy 49 osob (61,25 %) odpovědělo, že sluchově handicapovaní Poradenská centra využívají dostatečně, 15 osob (18,75 %) se domnívá, že nikoliv. Překvapilo mě, že 16 respondentů (20%) nemá svůj vlastní názor a uvedlo odpověď nevím.

Otázka č. 17: Myslíte si, že je na trhu dostatek kompenzačních pomůcek, které přispívají k integraci?

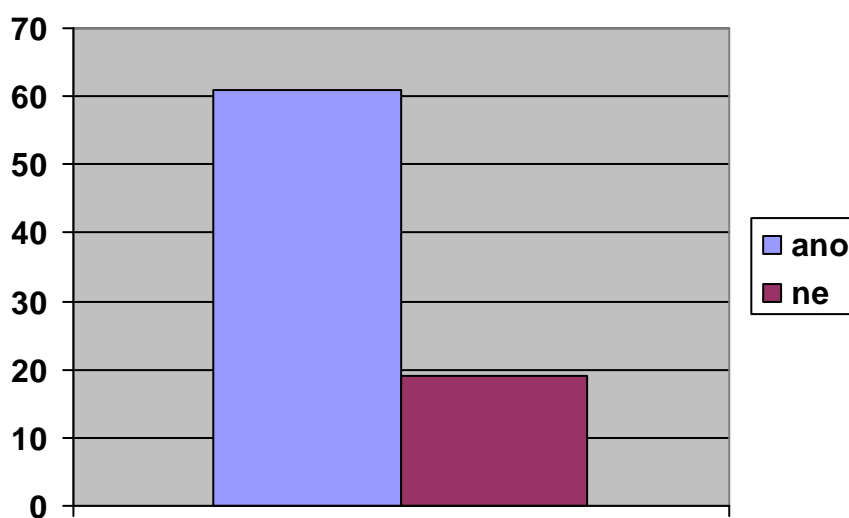
a) ano

b) ne

Tabulka č. 18 – Četnost kompenzačních pomůcek

	Počet	%
ano	61	76,25
ne	19	23,75
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 15 – Četnost kompenzačních pomůcek

Z odpovědí respondentů jednoznačně vyplývá, že pomůcek pro sluchově handicapované je na našem trhu dostatečně. Pro kladnou odpověď bylo 61 dotázaných (76,25 %), pro zápornou 19 (23,75 %). Já osobně jsem některé pomůcky viděla, technik Poradenského centra mi objasnil jejich funkce a umožnil mi jejich funkčnost i vyzkoušet (např. bezdrátové zařízení umožňující poslech televizního přijímače).

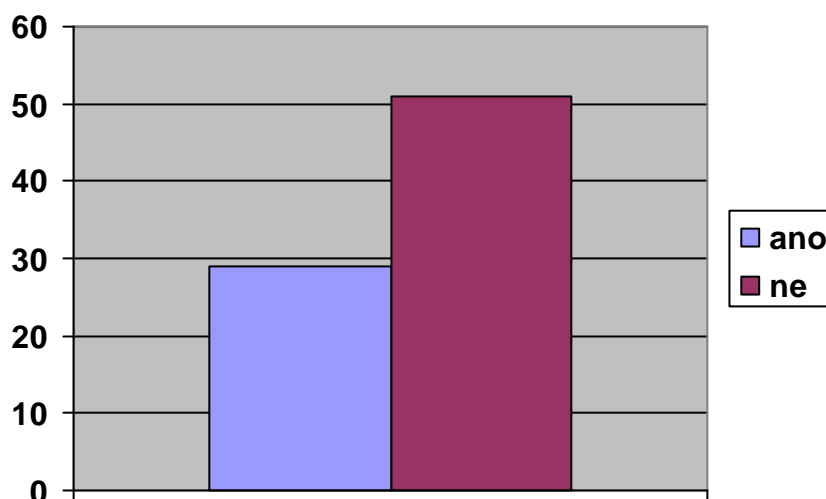
Otázka č. 18: Jsou podle Vás pomůcky pro sluchově postižené cenově dostupné?

a) ano

b) ne

Tabulka č. 19 – Cenová dostupnost pomůcek

	Počet	%
ano	29	36,25
ne	51	63,75
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 16 – Cenová dostupnost pomůcek

Z předchozí otázky vyplynulo, že pomůcek pro sluchově handicapované je dostatek. Co se však týká cenové dostupnosti, z průzkumu vyplývá, že pro 29 osob (36,25 %) jsou pomůcky cenově dostupné. Zbýlých 51 dotázaných (63,75 %) uvádí, že pomůcky pro sluchově handicapované jsou příliš drahé! Vzhledem k jejich nezbytné nutnosti je užívat, cenovou nedostupnost považují za velký problém. Jako příčinu uvádějí, že z velké části se pomůcky vyrábějí v cizině a musejí se do České republiky dovážet. Pokud sluchově handicapovaný svou pomůcku ztratí nebo se mu pokazí, jen s velkými obtížemi si může pořídit novou. Stát sice na pomůcky přispívá určitou částkou, ale ta je nedostačující.

Otázka č. 19: Odkud získáváte informace o nových kompenzačních pomůckách a obecně o věcech týkající se sluchového handicapu?

- a) televize, internet, teletext
- b) časopisy, brožury, letáky
- c) lékař
- d) rodina, přátelé
- e) poradenská centra
- f) nezískávám nové informace

Tabulka č. 20 – Získávání informací

	Počet	%
televize, internet, teletext	45	26,20
časopisy, brožury, letáky	32	18,60
lékař	21	12,20
rodina, přátelé	19	11
poradenská centra	53	30,80
nezískávám nové informace	2	1,20
Celkem	172	100

Nejčastěji zvolená odpověď byla e) – 53krát (30,80 %), dále pak odpovědi a) – 45krát (26,20 %), b) – 32krát (18,60 %), c) – 21krát (12,20 %), d) – 19krát (11 %). Nejmenší četnost odpovědí, tedy 2krát (1,50 %) získala možnost d), tedy že respondenti nezískávají nové informace. Má domněnka, že nejvíce odpovědí bude u možnosti e), se potvrdila.

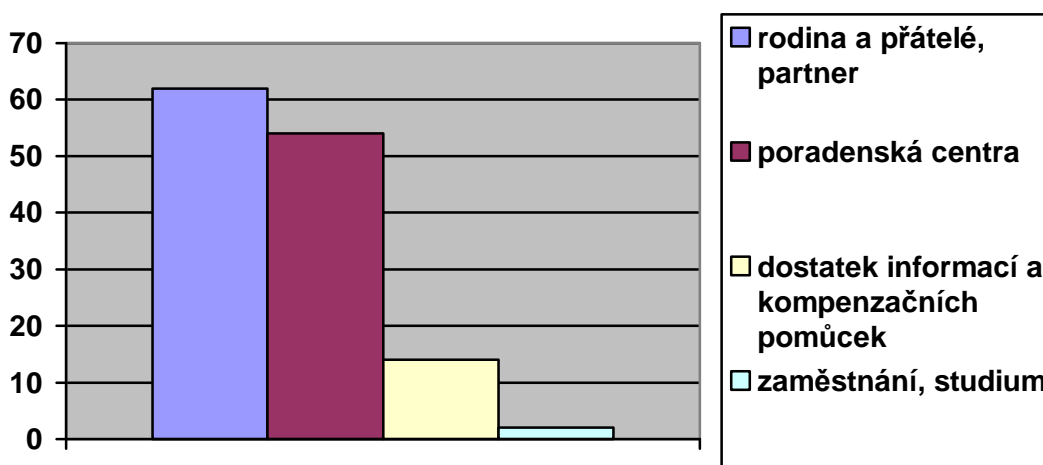

Otázka č. 20: Kdo nebo co Vám nejvíce pomáhá vyrovnat se se svým handicapem?

- a) rodina a přátelé, partner
- b) poradenská centra
- c) dostatek informací a kompenzačních pomůcek
- d) zaměstnání, studium

Tabulka č. 21 – Pomoc při vyrovnávání se s handicapem

	Počet	%
rodina a přátelé, partner	62	47
poradenská centra	54	40,90
dostatek informací a kompenzačních pomůcek	14	10,60
zaměstnání, studium	2	1,50
<u>Celkem</u>	132	100

Graf č. 17 – Pomoc při vyrovnávání se s handicapem

U této otázky měli respondenti taktéž možnost více odpovědí. Nejvíce dotázaných odpovědělo, že vyrovnat se s jejich handicapem jim nejvíce pomáhá podpora rodiny, největší četnost odpovědí měla tedy možnost a) – 62krát (47 %), velké množství respondentů také potvrdilo, že velkou oporu nalézají v poradenských centrech, tedy možnost b) – 54krát (40,90 %), možnost c) byla zodpovězena 14krát (10,60 %) a možnost d) 2krát (1,50 %).

Otázka č. 21: Co negativně působí na integraci sluchově handicapovaných?

- a) nedostatečná podpora rodiny a přátel
- b) nedostatek informací a kompenzačních pomůcek
- c) nezájem státních institucí
- d) nedostatek pracovních míst

Tabulka č. 22 – Negativní jevy působící na integraci

	Počet	%
nedostatečná podpora rodiny a přátel	8	6,35
nedostatek informací a kompenzačních pomůcek	34	27
nezájem státních institucí	55	43,65
nedostatek pracovních míst	29	23
<u>Celkem</u>	126	100

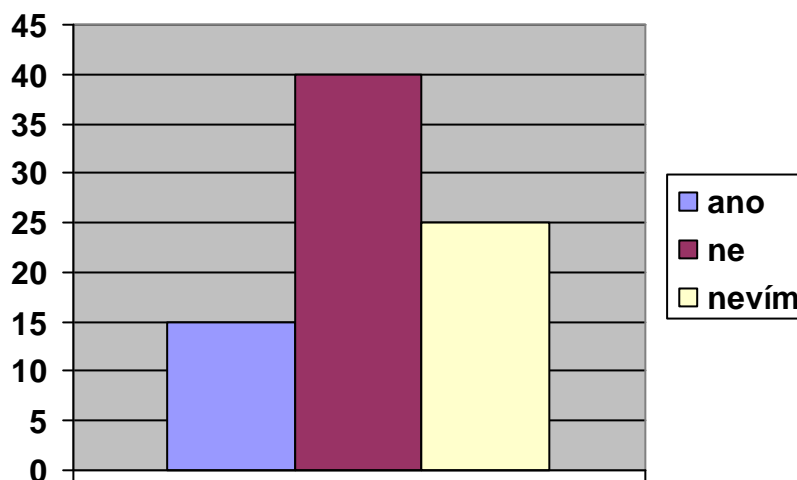
Za největší problém považují neslyšící lidé nezájem státních institucí, tato možnost byla zvolena 55krát (43,65 %). Ze získaných informací jsem se dozvěděla, že instituce sami nemají zájem zabývat se takto postiženými lidmi a jen zřídka poskytují dotace a prostory pro vybudování kluboven pro neslyšící. Z velké části tedy tyto oblastní centra fungují na základě svých sponzorů. Jako další negativismus vidí neslyšící nedostatek informací a kompenzačních pomůcek, tato možnost byla zodpovězena 34krát (27 %). Velká část neslyšících se shoduje v tom, že informace o pomůckách a všeobecně o problémech sluchu, nejvíce získají v Poradenských centrech, na internetu na stránkách pro neslyšící, v televizi a u lékaře - foniatra z odborných letáků a brožur. Považují za nutné, aby se o těchto věcech psalo i v běžných časopisech, protože je ještě spousta osob, kteří např. s internetem neumějí zacházet a do Poradenských center nedochází. Na dalším místě se pak umístil problém nedostatku pracovních míst – 29krát (23 %) a jako poslední nedostatečná podpora rodiny a přátel – 8krát (6,35 %).

Otázka č. 22: Jste s úrovní integrace spokojeni?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Tabulka č. 23 – Spokojenost s integrací

	Počet	%
ano	15	18,75
ne	40	50
nevím	25	31,25
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 18 – Spokojenost s integrací

Na otázku, zda – li jsou s úrovní integrace spokojeni, odpovědělo 40 respondentů (50 %) záporně, 15 dotázaných (18,75 %) kladně. 25 osob (31,25 %) si není jista. Při vyplňování této otázky nastal problém, protože část neslyšících nevěděla, co si mají pod pojmem integrace představit. Protože však dotazníky byly vyplňovány buď za mé přítomnosti nebo za přítomnosti vedoucích pracovníků poradenských center, pojem integrace byl pro pochopení vysvětlen a objasněn.

Otázka č. 23: V čem spatřujete výhody a nevýhody integrace?

Otázka byla položena jako otevřená, aby neslyšící nebyli ovlivněni předem danými možnostmi a vyjádřili tak svůj názor na danou problematiku. Jejich názory byly obdobné, proto jsem je seřadila pro lepší přehlednost do tabulek.

Tabulka č. 24 – Výhody integrace

	Počet	%
rovnoprávnost	19	23,75
zapojení do společnosti	6	7,5
pracovní místa	11	13,75
jednodušší život	8	10
studium	5	6,25
odstranění komunikačních bariér	3	3,75
žádné	28	35
<u>Celkem</u>	80	100

Tabulka č. 25 – Nevýhody integrace

	Počet	%
není rozšířen znakový jazyk	5	6,25
méněcennost ve slyšící komunitě	4	5
nepochopení slyšící komunitou	9	11,25
výsměch slyšící komunitou	8	10
tlumočnicím ubude práce	1	1,25
žádné	53	66,25
<u>Celkem</u>	80	100

Na otázku odpověděl každý z respondentů. Na dotaz **výhody integrace** byly napsány tyto odpovědi: rovnoprávnost 19 osob (23,75 %), zapojení do společnosti 6 osob (7,5 %), pracovní místa 11 osob (13,75 %), jednodušší život 8 osob (10 %), studium 5 osob (6,25 %), odstranění komunikačních bariér 3 osoby (3,75 %). Žádný význam integrace nespaturuje 28 osob (35 %). Velká část dotázaných, tedy 53 osob (66,25 %) uvádí, že **nevýhody integrace** nejsou žádné. Zbytek respondentů uvedl svůj názor, jakou nevýhodu v integraci spatřují: nepochopení slyšící komunitou 9 osob (11,25 %), výsměch slyšící komunitou 8 osob (10 %), není rozšířen znakový jazyk 5 osob (6,25 %), méněcennost ve slyšící komunitě 4 osoby (5 %) a 1 osoba (1,25 %) uvedla originální odpověď, že tlumočnicím ubude práce.

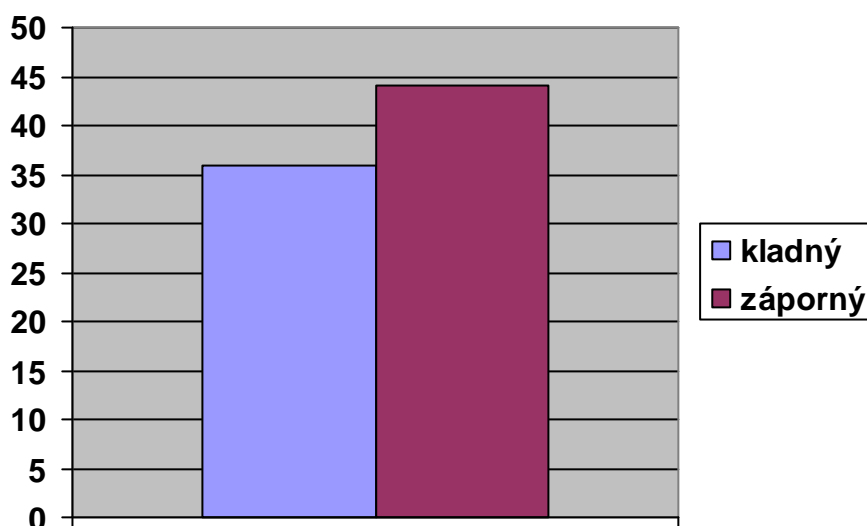
Otázka č. 24: Jaký postoj k Vám zaujímá slyšící komunita?

- a) kladný
- b) záporný

Tabulka č. 26 – Postoj slyšící komunity k sluchově handicapovaným

	Počet	%
kladný	36	45
záporný	44	55
<u>Celkem</u>	80	100

Graf č. 19 – Postoj slyšící komunity k sluchově handicapovaným

Otázkou jsem chtěla zjistit, jak neslyšící vnímají okolní společnost a jak se cítí ve společnosti majoritní skupiny slyšících. 44 respondentů (55 %) uvedlo, že slyšící komunita se k nim chová záporně. Tuto odpověď argumentovali tím, že čerpají z vlastních zkušeností. 36 osob (45 %) je s chováním slyšící komunity k nim spokojená, příliš velká negativa nespatřují.

Otázka č. 25: Co Vám v dotazníku chybělo?

Otázka byla pro respondenty dobrovolná, byla položena formou otevřené otázky. Chtěla jsem zjistit, jestli byl pro ně dotazník srozumitelný, zda – li měli problémy s jeho vyplňováním a pochopením jednotlivých otázek. Dále jsem chtěla touto zpětnou vazbou zjistit jejich ohlas na dotazník a na skutečnost, že se jejich handicapem někdo zabývá.

Na otázku reagovalo z celkového počtu 80 pouze 4 respondenti. Cituji jejich názory:

„Slyšící komunita nemá o nás zájem, jsme jim lhostejní.“

„Státní instituce by se měly více zajímat o osoby s handicapem.“

„Pro sluchově postižené je málo volnočasových aktivit.“

„Více pochopení od úřadů a ambulantních lékařů – mimo foniatry.“

9.5 Vyhodnocení stanovených hypotéz

Výsledky výzkumu jsem zpracovávala na základě hypotéz, které jsem si stanovila ještě před vytvořením dotazníku. Celkově jsem si stanovila osm hypotéz. Po důkladné analýze výzkumu byly jednotlivé hypotézy potvrzeny, nebo vyvráceny. Komentáře k hypotézám uvádím v následujícím textu.

Hypotéza č. 1:

Domnívám se, že více jak polovina sluchově handicapovaných má ukončené pouze základní vzdělání.

Tuto hypotézu jsem v dotazníku ověřovala otázkou č. 4. Z výsledku výzkumu vyplývá, že ukončené základní vzdělání má pouze 20 sluchově postižených, z celkového počtu 80 osob. Zbylí respondenti uvedli, že mají ukončené středoškolské vzdělání s maturitou, nebo bez ní. 2 dotázaní mají specializační kurz. Myslím si, že důvodem mého mylného předpokladu je fakt, že poměrně velká část dotázaných je v produktivním věku a tudíž vzdělání považují jako nutnost při uplatnění ve společnosti. Další skutečností je také to, že v naší zemi existují školy zaměřené na osoby se sluchovým handicapem, které jim umožňují získat plnohodnotné vzdělání, jako mají osoby bez handicapu.

Hypotéza **nebyla potvrzena.**

Hypotéza č. 2:

Předpokládám, že většina sluchově handicapovaných dosáhla vzdělání na speciálních školách pro sluchově postižené.

Hypotéza byla ověřována otázkou č. 5. Má domněnka byla správná, převážná většina respondentů skutečně odpověděla, že studovali na speciálních školách pro sluchově postižené. Jen 4 osoby uvedli, že studovali na speciální škole pro studenty s více vadami. Velice mě však překvapilo, že 30 % dotázaných studovalo na běžném typu školy, aniž by měli vypracovaný individuální vzdělávací plán. Kladně odpověděli pouze 2 respondenti, jak uvádí otázka č. 6.

Hypotéza **byla potvrzena.**

Hypotéza č. 3:

Domnívám se, že více jak polovina sluchově handicapovaných, kteří jsou zaměstnaní, nemá práci odpovídající jejich vzdělání.

K ověření pravdivosti hypotézy jsem využila otázku č. 8, jejíž součástí byla podotázka zaměřená právě na tuto problematiku. Z celkového počtu 50 osob, kteří jsou zaměstnaní, uvedlo pouze 19 respondentů, že pracují v oboru, který odpovídá jejich kvalifikaci. Z výsledku tedy vyplývá, že více jak polovina dotázaných opravdu nemá práci, která by korespondovala s jejich vzděláním a má domněnka byla správná. Z důvodu obtížného uplatnění na trhu práce jsou však sluchově postižení vděční za každé zaměstnání, které je jim nabídnuto, i když neodpovídá jejich kvalifikaci a snaží si tuto práci udržet. Chtěla bych však ještě zmínit problém, se kterým se sluchově postižení v zaměstnání setkávají, ale veřejně se o tom nemluví. Jedná se o situace, kdy v některých pracovních kolektivech pracuje více osob s postižením sluchu. Když chtějí mezi sebou komunikovat, musí ustát v činnosti, kterou provádí, protože k dorozumívání používají znakovou řeč a od zaměstnavatelů tak neustále dostávají napomenutí, že se málo věnují práci. Myslím si, že by se zaměstnavatelé měli zamyslet a uvědomit si, že znaková řeč je pro neslyšící přirozená komunikační technika a měli by nalézt pro osoby se sluchovým handicapem větší pochopení.

Hypotéza **byla potvrzena.**

Hypotéza č. 4:

Předpokládám, že velká část pracovníků na úřadech neovládá znakovou řeč.

Hypotéza byla ověřována v dotazníku otázkou č. 12. Převážná většina respondentů skutečně potvrdila, že se na úřadech neseťkala se zaměstnanci, kteří by při jednání s nimi používali prvky znakové řeči. 17 dotázaných uvedlo, že se se zaměstnanci, kteří znakovou řeč ovládají, setkala. Výsledek byl překvapující a zároveň i potěšující, jedná se o relativně velký počet osob. Vyplývá z něj tedy, že jsou úřady, kterým nejsou sluchově postižení lhostejní a mají zájem na tom, aby jim umožnili jednání na odpovídající úrovni a podporovali tak jejich integraci do společnosti.

Hypotéza **byla potvrzena.**

Hypotéza č. 5:

Předpokládám, že jednání pracovníků na úřadech se sluchově handicapovanými není na odpovídající úrovni.

K potvrzení hypotézy sloužily otázky č. 11 a 13. Otázkou č. 11 jsem chtěla zjistit, zda – li se pracovníci na úřadech chovají k sluchově handicapovaným osobám vstřícně a ohleduplně. Překvapivě 48 osob odpovědělo, že s přístupem zaměstnanců k nim jsou spokojeni, 32 dotázaných je nespokojených. Pomocí otázky č. 13 jsem zjišťovala názory respondentů, co by uvítali při jednáních na úřadech. Z celkového počtu odpovědí je největší zájem o to, aby se na úřadech mohli dorozumívat pomocí znakové řeči. Z celkového výzkumu tedy vyplývá, že i když jsou při jednáních určité nedostatky, větší část dotázaných je s přístupem úřadů k nim spokojená.

Hypotéza **nebyla potvrzena.**

Hypotéza č. 6:

Domnívám se, že sluchově handicapovaní využívají služeb Poradenských center dostatečně.

K ověření pravdivosti hypotézy jsem využila otázku č. 16. Kladnou odpověď zvolilo 49 respondentů. 15 osob si myslí, že by měli sluchově handicapovaní Poradenská centra navštěvovat více. Překvapivé pro mě bylo, že 16 osob nemá vlastní názor a neumí na tuto otázku odpovědět. Z informací, které jsem získala od vedoucích pracovníků Poradenských center (dále jen PC) vyplynulo, že nejvíce vyhledávanou službou je prodej kompenzačních pomůcek, jejich instalace, servis a zapůjčování. Dále sluchově handicapovaní navštěvují PC z důvodu poskytování rad a informací z oblasti sociální péče a poskytování tlumočnických služeb. Velký zájem je také o kulturní akce, sportovní akce a rekondiční pobyty, kde se setkávají se stejně postiženými osobami a vytvářejí si tak svou komunitu. Velmi potěšujícím zjištěním bylo, když jsem se v otázce č. 15 ptala respondentů v čem spatřují největší význam PC, že ani jeden z dotázaných neodpověděl, že žádný význam nevidí. Z toho vyplývá, že služby PC jsou opravdu užitečné a sluchově handicapovaným velmi pomáhají k lepší adaptaci na život.

Hypotéza **byla potvrzena.**

Hypotéza č. 7:

Domnívám se, že na našem trhu není dostatek kvalitních a cenově dostupných pomůcek pro sluchově handicapované.

Hypotézu jsem ověřovala pomocí otázek č. 17 a 18. Otázkou č. 17 jsem chtěla zjistit, zda jsou respondenti spokojeni se sortimentem kompenzačních pomůcek. Převážná většina dotázaných odpověděla, že s množstvím kompenzačních pomůcek, které jim usnadňují začlenění do společnosti, je spokojena. 19 osob si myslí, že by mohlo být pomůcek více. Názory na cenovou dostupnost jsem zjišťovala pomocí otázky č. 18. Pro 29 respondentů jsou kompenzační pomůcky cenově přijatelné, zbylých 51 dotázaných považuje pomůcky za příliš drahé. Cenovou nedostupnost vidí jako velký problém. Příčinou toho je fakt, že pomůcky jsou dováženy z ciziny. V České republice existuje pouze jedna firma, která kompenzační pomůcky vyrábí.

Hypotéza **byla potvrzena částečně.**

Hypotéza č. 8:

Předpokládám, že integrace sluchově handicapovaných do společnosti je v naší zemi nedostačující.

K potvrzení hypotézy sloužily otázky z celého dotazníku. Na názory respondentů, zda – li jsou s úrovní integrace spokojeni, jsem se ptala v otázce č. 22. 40 dotázaných odpovědělo, že s integrací spokojeni nejsou a považují za nutnost, aby se zlepšila. 15 osob je spokojených s integrací. Poměrně velká část respondentů si není jista – z části jsou s integrací spokojeni, z části ne. Za výhody integrace považují rovnoprávnost, lepší zapojení do společnosti, jednodušší život, více pracovních míst, možnost studia a odstranění komunikačních bariér. Mezi nevýhody integrace zařadili nepochopení a slyšící komunitou, méněcennost ve společnosti a nedostatečnou výuku znakového jazyka. Z výzkumu vyplývá, že by se měla zlepšit situace v oblasti pracovní (dostatek pracovních míst pro osoby s handicapem), sociální (lepší pochopení slyšící komunitou, možnost začlenění se do společnosti, zájem státních institucí, poskytování dotací pro organizace, rozšíření výuky znakového jazyka, cenová dostupnost kompenzačních pomůcek atd.) a v oblasti volného času (více aktivit).

Hypotéza **byla potvrzena.**

ZÁVĚR

Bakalářská práce se mi zpracovávala dobře. Jak jsem již v úvodu uvedla, téma jsem si vybrala z toho důvodu, že jsem se sluchově handicapovanými osobami spolupracovala na střední škole a nadále jsem s nimi v kontaktu. Myslím si, že je to velice zajímavé a aktuální téma, protože žijeme ve společnosti, jejíž součástí jsou právě i jedinci handicapovaní, kterým je i přes veškerou vyspělost státu, stále věnovaná malá pozornost. Určitě je nás mnoho, kteří někdy slyšeli z úst druhých lidí větu: „Jsi snad hluchý?“ Jaké to však je ocítat se ve „světě ticha“ každý den, každou hodinu a každou vteřinu, si umíme jen těžko představit. I kdybychom jsme si tuto situaci chtěli vyzkoušet, bude mezi námi slyšícími a neslyšícími lidmi stále rozdíl. My jsme si totiž vědomi návratnosti sluchu, oni tuto možnost nemají.

Cílem integrace je vytvořit rovnost mezi slyšícími a neslyšícími, aby se vzájemně respektovali, spolupracovali spolu a jejich vztah byl založen na partnerství. Týká se všech oblastí života – vzdělání, pracovního uplatnění, výchovy a všeobecného začlenění do společnosti.

Při zpracovávání teoretické části jsem se opírala o publikace a právní předpisy, které se věnují problematice sluchově postižených. Dále jsem získávala informace z propagačních materiálů ČUN a PC pro neslyšící a nedoslýchavé, a samozřejmě také od samotných zaměstnanců a klientů PC, ve kterých jsem prováděla praktický výzkum. Ze získaných materiálů jsem se snažila vytvořit celkový přehled o problematice sluchově postižených.

V praktické části jsem zjišťovala aktuální situaci v oblasti integrace, z pohledu samotně handicapovaných jedinců. Mými hlavními cíli bylo zjistit, do jaké míry jsou sluchově handicapovaní integrováni a jak jsou s možnostmi integrace spokojeni, jaký přístup mají ke vzdělání, jak jim společnost pomáhá při zařazení do pracovního procesu a v neposlední řadě také to, jak se oni sami vyrovnávají se svým handicapem. Výzkum jsem prováděla metodou dotazníku, který byl určen pro klienty poradenských center. Z vyhodnocení vyplývá následující:

Většina sluchově handicapovaných dosáhla vzdělání na speciálních školách pro sluchově postižené. Výsledek je ovlivněn tím, že převážná skupina respondentů byla ve věku od 20 - 65 let, z tohoto lze tedy usuzovat, že trend zařazovat handicapované osoby do běžných škol je záležitostí současnosti. Účelem je zlepšit adaptaci do společnosti a podpořit vzájemné soužití s majoritní skupinou. Pro handicapované děti jsou vypracovávány individuální vzdělávací plány, což v dřívějších dobách nebylo považováno za samozřejmost, jak vyplý-

vá z výzkumu (z 24 respondentů, kteří studovali na běžné škole, měly pouze 2 osoby vypracovány individuální vzdělávací plán). Nejvíce dotázaných má ukončené středoškolské vzdělání bez maturity.

Další problémovou oblastí je zaměstnanost. Práce pro sluchově postižené představuje určitou formu nezávislosti a samostatnosti, dodává jim pocit plnohodnotnosti a zvyšuje jim tak sebevědomí. Situace je však taková, že sluchově handicapovaní jen těžko hledají práci, proto je mezi nimi stále velká míra nezaměstnanosti. Ti, kteří jsou zaměstnaní, nemají většinou práci odpovídající vzdělání – nacházejí uplatnění v oblastech, které mají manuální a řemeslný charakter. Hojně využívanou službou jsou chráněné dílny, kde pracují lidé s handicapem a za svůj výkon dostávají minimální mzdu. Novou službou je také podporované zaměstnání, které poskytne klientovi nejen vhodné zaměstnání, ale může mu poskytnout v případě nutnosti i osobní asistenci. Význam této pomoci spočívá v tom, že pomáhá jedinci zpracovat se a udržet si tak zaměstnání.

Zaměřila jsem se také na přístup státních úředníků ke sluchově handicapovaným. Z výzkumu vyplývá, že 60 % respondentů je spokojeno s jejich přístupem – chovají se k nim vstřícně a ohleduplně, 40 % respondentů spokojeno není. V souvislosti s touto problematikou jsem také zjišťovala názory, co by uvítali při jednáních na úřadech. Z celkového počtu odpovědí je největší zájem o to, aby se na úřadech mohli dorozumívat pomocí znakové řeči. Překvapující pro mne bylo, že 17 respondentů odpovědělo, že se setkali s úředníky, kteří ovládají znakovou řeč – myslím si, že tento výsledek je potěšující, protože se jedná o relativně velký počet osob a můžeme z něj tedy usuzovat, že jsou úřady, kterým nejsou sluchově postižení lhostejní a mají zájem na tom, aby jim umožnili jednání na odpovídající úrovni a podporovali tak jejich integraci do společnosti. V současnosti mají také sluchově handicapovaní možnost využívat On – line linku znakového jazyka, který je k dispozici na Magistrátu města Zlín (odbor sociálních věcí) – bohužel tuto možnost nevyužívá žádný z dotazovaných.

Velký problém se také objevuje v oblasti kompenzačních pomůcek. Co se týká množství pomůcek, které jim usnadňují začlenění do společnosti, je převážná většina dotázaných spokojena. Problém však nastává v cenové dostupnosti. Z názorů respondentů vyplývá, že jsou pro ně kompenzační pomůcky příliš drahé. Tuto cenovou nedostupnost vidí jako velký problém vzhledem k jejich nezbytné nutnosti je užívat. Příčinou toho je fakt, že pomůcky

jsou vyráběny v cizině a do České republiky se musejí dovážet. Pokud sluchově handicapovaný svou pomůcku ztratí nebo se mu pokazí, jen s velkými obtížemi si může pořídit novou. Stát sice na pomůcky přispívá určitou částkou, ale ta je nedostačující.

Velmi významnou a důležitou formu integrace představují poradenská centra pro sluchově postižené občany, která se touto problematikou intenzivně zabývají a pomáhají jim řešit nejen jejich zdravotní problémy, ale i problémy psychické, které s tímto handicapem souvisejí. Smyslem těchto organizací je pomáhat jak osobám s poruchami sluchu, tak i jejich rodinám a poskytovat služby v oblastech technických, foniatrických, logopedických, psychologických, sociálních a pracovně právních. Z výzkumu vyplynulo, že je o tyto centra velký zájem a neslyšící je v hojné míře navštěvují.

Základ pro správnou integraci tvoří rodina sluchově postiženého - právě ta nejvíce pomáhá neslyšícím vyrovnat se s jejich handicapem. Další pomoc je pak zajišťována již zmiňovanými poradenskými centry a také formou sociálních dávek a mimořádných výhod. Velmi kladně také hodnotili respondenti vybavenost MHD vizuálními tabulemi (např. Kroměřížské technické služby jsou zapojeny do projektu – Bezbariérová MHD v Kroměříži). Naopak největší negativismus spatřují neslyšící lidé v nezájmu státních institucí. Ze získaných informací jsem se dozvěděla, že instituce samy nemají zájem zabývat se takto postiženými lidmi a jen zřídka poskytují dotace a prostory pro vybudování kluboven pro neslyšící. Z velké části tedy tato oblastní centra fungují na základě svých sponzorů.

Na názor, jaký postoj zaujímá slyšící komunita k neslyšícím, odpovědělo 45 % kladně, 55 % záporně (odpověď argumentovali tím, že čerpají z vlastních zkušeností). S úrovní integrace není spokojeno 50 % respondentů, 18,75 % je spokojeno a 31,25 % nemá vlastní názor. Za výhody integrace považují rovnoprávnost, lepší zapojení do společnosti, jednodušší život, více pracovních míst, možnost studia a odstranění komunikačních bariér. Mezi nevýhody integrace zařadili nepochopení a výsměch slyšící komunitou, méněcennost ve společnosti a nedostatečnou výuku znakového jazyka.

Z výzkumu vyplývá, že by se měla zlepšit situace v oblasti pracovní (dostatek pracovních míst pro osoby s handicapem), sociální (lepší pochopení slyšící komunitou, možnost začlenění se do společnosti, zájem státních institucí, poskytování dotací pro organizace, rozšíření výuky znakového jazyka, cenová dostupnost kompenzačních pomůcek atd.) a v oblasti volného času (více aktivit).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRENNER, P. *Psychologie pro právníky*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003. 311 s. ISBN 80 – 86473 – 50 – 3.
- [2] HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1. díl*. 2. vydání. Praha: Septima, 1999. 396 s. ISBN 80 – 7216 – 096 – 6.
- [3] HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 2. díl*. 1. vydání. Praha: Septima, 1998. 328 s. ISBN 80 – 7216 – 075 – 3.
- [4] JANOTOVÁ, N. *Kapitoly o integraci sluchově postižených dětí*. Praha: Septima, 1996. 31 s. ISBN 80 – 85801 – 81 – 7.
- [5] JESENSKÝ, J. *Andragogika a gerontogogika handicapovaných*. Praha: Karolinum, 2000. 354 s. ISBN 80 – 7184 – 823 – 9.
- [6] JUŘENÍKOVÁ, P., HŮSKOVÁ, J., TOMÁNKOVÁ, D. *Ošetřovatelství – učební text pro IV. ročník středních zdravotnických škol 1. část – psychologie nemocného před a po operaci, ORL, oční, práce sestry v terénu, onkologie*. Uherské Hradiště: Středisko služeb školám Uherské Hradiště, 2000. 154 s.
- [7] KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003. 279 s. ISBN 80 – 7178 – 774 – 4.
- [8] KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie nemoci*. 1. vydání. Praha: Grada, 2002. 198 s. ISBN 80 – 247 – 0179 – 0.
- [9] LUDVÍKOVÁ, L. *Kombinované vady*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 140 s. ISBN 80 – 244 – 1154 – 7.
- [10] MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80 – 7367 – 002 – X.
- [11] MONATOVÁ, L. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. 2. vydání. Brno: Paido, 1998. 85 s. ISBN 80 – 85931 – 60 – 5.

- [12] NOVOSAD, L. *Základy speciálního poradenství*. 2. vydání. Praha: Portál, 2000. 159 s. ISBN 80 – 7367 – 174 – 3.
- [13] POTMĚŠIL, M. *Čtení k surdopedii*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 217 s. ISBN 80 – 244 – 0766 – 3.
- [14] PULDA, M., LEJSKA, M. *Jak žít se sluchovou vadou*. 1. vydání. Brno: IDVPZ, 1996. 78 s. ISBN 80 – 7013 – 226 – 4.
- [15] ROKYTA, R., ŠŤASTNÝ, F. *Struktura a funkce lidského těla*. 1. vydání. Praha: Tigris, 2002. 175 s. ISBN 80 – 900130 – 2 – 3.
- [16] SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007. 160 s. ISBN 978 – 80 – 247 – 1733 – 3.
- [17] SOURALOVÁ, E. *Čtení neslyšících*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 74 s. ISBN 80 – 244 – 0433 – 8.
- [18] ŠEDIVÁ, Z. *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*. Praha: Septima, 2006. 64 s. ISBN 80 – 7216 – 232 – 2.
- [19] VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika – Integrace školní a sociální*. 2. vydání. Brno: Paido, 2004. 463 s. ISBN 80 – 7315 – 071 – 9.
- [20] Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- [21] Vyhláška MPSV ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- [22] FIKEJS, J. *Svět neslyšících* [online].[cit. 2008-05-07]. Dostupné na WWW: <http://ruce.cz/clanky/1>
- [23] FIKEJS, J. *Jak komunikovat s neslyšícími* [online].[cit. 2008-05-07]. Dostupné na WWW: <http://ruce.cz/clanky/4>
- [24] *Hearing impairment – Wikipedia, the free encyclopedia* [online].[cit. 2008-05-07]. Dostupné na WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Deaf>
- [25] *En Educator's Guide to Hearing Disability Issues* [online].[cit. 2008-05-07]. Dostupné na WWW: <http://www.ed.uiuc.edu/wp/access/hearing.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČUN	Česká unie neslyšících.
ICIDH	Mezinárodní klasifikace vad, postižení a handicapů
MHD	Městská hromadná doprava
ORL	Otorinolaryngologie
PC	Poradenské centrum
PPP	Pedagogicko – psychologická poradna
SPC	Speciálně pedagogické centrum
WHO	Světová zdravotnická organizace

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 - Pohlaví	44
Tabulka č. 2 - Věk.....	45
Tabulka č. 3 – Typ sluchového handicapu.....	46
Tabulka č. 4 – Nejvyšší dosažené vzdělání.....	47
Tabulka č. 5 – Typ školy.....	48
Tabulka č. 6 – Individuální vzdělávací plán	49
Tabulka č. 7 – Druh komunikace	50
Tabulka č. 8 - Zaměstnanost	51
Tabulka č. 9 – Druh zaměstnání	52
Tabulka č. 10 – Obtížnost s hledáním práce	53
Tabulka č. 11 – Způsob vyřizování úředních věcí	55
Tabulka č. 12 – Chování úředníků.....	56
Tabulka č. 13 – Ovládání znakové řeči úředníky.....	57
Tabulka č. 14 – Co schází při jednání na úřadech	58
Tabulka č. 15 – Vybavenost MHD vizuálními tabulemi	59
Tabulka č. 16 – Význam poradenských center	60
Tabulka č. 17 – Využitelnost poradenských center	61
Tabulka č. 18 – Četnost kompenzačních pomůcek.....	62
Tabulka č. 19 – Cenová dostupnost pomůcek	63
Tabulka č. 20 – Získávání informací	64
Tabulka č. 21 – Pomoc při vyrovnávání se s handicapem	65
Tabulka č. 22 – Negativní jevy působící na integraci	66
Tabulka č. 23 – Spokojenost s integrací	67
Tabulka č. 24 – Výhody integrace	68
Tabulka č. 25 – Nevýhody integrace.....	68
Tabulka č. 26 – Postoj slyšící komunity k sluchově handicapovaným.....	69

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 - Pohlaví.....	44
Graf č. 2 - Věk	45
Graf č. 3 - Typ sluchového handicapu	46
Graf č. 4 – Typ školy.....	48
Graf č. 5 – Individuální vzdělávací plán	49
Graf č. 6 – Druh komunikace.....	50
Graf č. 7 - Zaměstnanost	51
Graf č. 8 – Obtížnost s hledáním práce.....	53
Graf č. 9 – Způsob vyřizování úředních věcí.....	55
Graf č. 10 – Chování úředníků.....	56
Graf č. 11 – Ovládání znakové řeči úředníky	57
Graf č. 12 – Co schází při jednání na úřadech	58
Graf č. 13 – Vybavenost MHD vizuálními tabulemi	59
Graf č. 14 – Využitelnost poradenských center	61
Graf č. 15 – Četnost kompenzačních pomůcek	62
Graf č. 16 – Cenová dostupnost pomůcek	63
Graf č. 17 – Pomoc při vyrovnávání se s handicapem.....	65
Graf č. 18 – Spokojenost s integrací	67
Graf č. 19 – Postoj slyšící komunity k sluchově handicapovaným.....	69

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Žádost o dotazníkové šetření

PŘÍLOHA P II: Dotazník

PŘÍLOHA P III: Článek do novin

PŘÍLOHA P IV: Prstová abeceda pro hluchoněmé

PŘÍLOHA PI: ŽÁDOST O DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

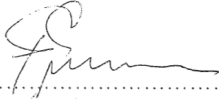
ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Obracíme se na Vás s žádostí o umožnění vyplnění dotazníků na Vašem pracovišti, které níže uvedený student bude realizovat při zpracování bakalářské práce. Bakalářská práce bude realizována v rámci ukončení studia a její součástí je i výzkumná část. Jedná se o studenta 3. ročníku bakalářského studijního programu Ošetřovatelství, oboru Všeobecná sestra.

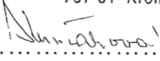
Jméno a příjmení studenta	IVANA ŽDUKALOVÁ
Téma bakalářské práce	INTEGRACE SLUCHOVĚ HANDICAPOVANÝCH DO SPOLČENOSTI
Skupina respondentů	SLUCHOVĚ HANDICAPOVANÍ
Pracoviště	PORADENSKÉ CENTRUM PRO NESLYŠÍCÍ A NEDOSLYCHAVÉ, VELEHRADSKÁ 625, KROMĚŘÍŽ 767 01

Děkujeme za pochopení a spolupráci.

Ve Zlíně dne 14.3.2008

MUDr. František Grossmann, CSc.
ředitel ústavu zdravotnických studií

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR
Poradenské centrum pro
neslyšící a nedoslýchavé v Kroměříži
Velehradská 625
767 01 Kroměříž

Razítko a podpis zástupce zařízení

Vyřizuje: Navrátilová
tel: +420 577 008 137, e-mail: jnavratilova@fhs.utb.cz

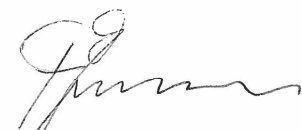
ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Obracíme se na Vás s žádostí o umožnění vyplnění dotazníků na Vašem pracovišti, které níže uvedený student bude realizovat při zpracování bakalářské práce. Bakalářská práce bude realizována v rámci ukončení studia a její součástí je i výzkumná část. Jedná se o studenta 3. ročníku bakalářského studijního programu Ošetrovatelství, oboru Všeobecná sestra.

Jméno a příjmení studenta	ILIANA BOLEKOVÁ
Téma bakalářské práce	INTERKULTURNÍ SLECHOVĚ HANDBICHOVANÝCH VE SPLEČNOSTI
Skupina respondentů	SLECHOVĚ HANDBICHOVANÍ KLIENTI
Pracoviště	ČUN ZLÍN, BUREŠOVA 4446, 760 01 ZLÍN

Děkujeme za pochopení a spolupráci.

Ve Zlíně dne 17. 2. 2008

.....
MUDr. František Grossmann, CSc.
ředitel ústavu zdravotnických studií

.....
Razítko a podpis zástupce zařízení

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

jmenuji se Ivana Boukalová, jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, studijního programu Ošetřovatelství, obor Všeobecná sestra. K ukončení studia zpracovávám bakalářskou práci na téma: „**Integrace sluchově handicapovaných do společnosti**“. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, jehož prostřednictvím bych chtěla zjistit, do jaké míry jsou sluchově handicapovaní integrováni do společnosti a jak jsou s možnostmi integrace spokojeni. Dotazník je anonymní a veškeré získané informace budou použity pouze pro zpracování mé bakalářské práce.

Prosím Vás o pravdivé vyplnění dotazníku. Zakroužkujte vždy jen jednu Vámi zvolenou odpověď, pokud nebude u otázky uvedeno jinak. Děkuji Vám za ochotu a čas, který věnujete vyplňování tohoto dotazníku.

Ivana Boukalová

---

1. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

2. Věk

- a) méně než 20 let
- b) 20 – 34 let
- c) 35 – 49 let
- d) 50 – 65 let
- e) více než 66 let

3. Jaký typ sluchového handicapu máte?

- a) nedoslýchavý
- b) se zbytky sluchu
- c) neslyšící
- d) ohluchlý

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské
- f) specializační kurz

5. Na jakém typu školy jste studoval (a)?

- a) speciální škola pro studenty s více vadami
- b) speciální škola pro sluchově postižené
- c) běžná škola

6. Pokud jste studoval (a) na běžném typu školy, měl (a) jste vypracovaný individuální vzdělávací plán?

- a) ano
- b) ne

7. Jaký druh komunikace upřednostňujete?

- a) odezírání
- b) znakový jazyk
- c) totální komunikaci

8. Jste nyní zaměstnaný (á)?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, jakou práci vykonáváte?

.....

Máte práci odpovídající Vašemu vzdělání?

- a) ano
- b) ne

9. Je pro Vás obtížné sehnat práci?

- a) ano
- b) ne
- c) nesháním práci

10. Jakým způsobem si vyřizujete věci na úřadech?

- a) vyřizuji si věci osobně
- b) potřebuji tlumočnicka
- c) elektronicky (mail, fax)
- d) využívám On-line linku znakového jazyka

11. Chovají se k Vám úředníci vstřícně a ohleduplně?

- a) ano
- b) ne

12. Setkali jste se na úřadech s pracovníky, kteří ovládají znakovou řeč?

- a) ano
- b) ne

13. Co Vám schází při jednáních na úřadech?

.....
.....

14. Myslíte si, že jsou veřejné dopravní prostředky dostatečně vybaveny vizuálními informačními tabulemi pro cestující?

- a) ano
- b) ne

15. V čem vidíte největší význam Poradenských center? (možnost více odpovědí)

- a) poskytují tlumočnické služby
- b) poskytují rady a informace v oblasti sociální péče
- c) poskytují kompenzační pomůcky
- d) seznámení se stejně handicapovanými jedinci
- e) pomáhají k lepší adaptaci na život
- f) pořádají kulturní a sportovní akce, rekondiční pobyty
- g) nevidím žádný význam

16. Myslíte si, že využívají sluchově handicapovaní služeb Poradenských center dostatečně?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

17. Myslíte si, že je na trhu dostatek kompenzačních pomůcek, které přispívají k integraci?

- a) ano
- b) ne

18. Jsou podle Vás pomůcky pro sluchově postižené cenově dostupné?

- a) ano
- b) ne

19. Odkud získáváte informace o nových kompenzačních pomůckách a obecně o věcech týkající se sluchového handicapu? (možnost více odpovědí)

- a) televize, internet, teletext
- b) časopisy, brožury, letáky
- c) lékař
- d) rodina, přátelé
- e) poradenská centra
- f) nezískávám nové informace

20. Kdo nebo co Vám nejvíce pomáhá vyrovnat se se svým handicapem? (možnost více odpovědí)

- a) rodina a přátelé, partner
- b) poradenská centra
- c) dostatek informací a kompenzačních pomůcek
- d) zaměstnání, studium

21. Co negativně působí na integraci sluchově handicapovaných? (možnost více odpovědí)

- a) nedostatečná podpora rodiny a přátel
- b) nedostatek informací a kompenzačních pomůcek
- c) nezájem státních institucí
- d) nedostatek pracovních míst

22. Jste s úrovní integrace spokojeni?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

23. V čem spatřujete výhody a nevýhody integrace?

Výhody:

.....
.....

Nevýhody:

.....
.....

24. Jaký postoj k Vám zaujímá slyšící komunita?

a) kladný

b) záporný

25. Co Vám v dotazníku chybělo? (vyjádření k dotazníku, tématu)

.....

.....

.....

PŘÍLOHA P III: ČLÁNEK DO NOVIN

Integrace sluchově handicapovaných

Sluch je jedním z pěti základních lidských smyslů. Z toho už je tedy patrné, že je pro nás velice důležitý. My slyšící si umíme jen těžko představit, jaké to je ocítat se ve „světě ticha“, protože jsme si vědomi návratnosti svého sluchu. Sluchově handicapovaní lidé však tuto možnost nemají. Handicap pro ně představuje značné obtíže, se kterými se musejí každodenně potýkat. Otázkou zůstává, zda jim naše společnost pomáhá překonávat tyto obtíže a umožňuje jim dostatečně se integrovat.

Prostřednictvím mého článku bych chtěla podat stručný přehled o současné integraci sluchově handicapovaných do společnosti. Na tuto problematiku jsem prováděla ve Zlínském kraji výzkum, kterým jsem chtěla zjistit, jaký postoj k integraci zaujímají sami sluchově handicapovaní jedinci a jak jsou s možnostmi integrace spokojeni.

Nejprve bych upozornila na jevy, které respondenti označili za velmi negativní. Na otázku, zda jsou s úrovní integrace spokojeni, odpovědělo 50 % dotazovaných záporně, pouze 19 % kladně a zbývajících 31 % na tuto otázku nemělo jasný názor. Hlavní problém spatřují sluchově handicapovaní jedinci v oblasti kompenzačních pomůcek. Co se týká množství pomůcek, je převážná většina dotázaných spokojena. Problém ale nastává v cenové nedostupnosti. Z názorů respondentů vyplývá, že jsou pro ně kompenzační pomůcky příliš drahé, vzhledem k jejich nezbytné nutnosti je užívat. Další úskalí představuje nedostatek pracovních míst (většina dotazovaných má buď potíže s hledáním práce, nebo pracuje v oborech, které neodpovídají výši jejich dosaženého vzdělání - podotýkám, že jde především o práci manuální) a v neposlední řadě také ignorace ze strany slyšících spoluobčanů. Sluchově handicapovaní se u nich často potýkají s nepochopením, a to nejen po stránce obsahové, ale především citové a mravní, kdy se cítí být méněcenní.

Jako pozitivní naopak hodnotí dostatečnou vybavenost prostředků MHD vizuálními tabulemi pro usnadnění orientace, které jsou viditelné v prostoru celého autobusu. Největší zásluhy integrace však shledávají v poradenských centrech pro sluchově handicapované, která jim jednak pomáhají poskytovat potřebné kompenzační pomůcky, tlumočnické služby, rady a informace v oblasti sociální péče, ale také pořádají nejrůznější kulturní a sportovní akce a rekondiční pobyty, což dopomáhá k lepší adaptaci na život a k seznámení se stejně handicapovanými jedinci. Potěšilo mě, že ani jeden z dotázaných neodpověděl, že

nevidí žádný význam poradenských center. Je vidět, že právě ona jsou prvním krokem k tomu, aby se i handicapovaní lidé mohli co nejvíce začlenit mezi ostatní, a žít tak plnohodnotný život s pocitem porozumění a sounáležitosti. Nebojme se proto i my podat pomocnou ruku těm, kteří to skutečně potřebují. Věřte, že naši iniciativu upřímně ocení.

PŘÍLOHA P IV: PRSTOVÁ ABECEDA PRO HLUCHONĚMÉ

